

cronica literară

CÎND ANUME DEBUTĂM?

Este debutul treapta fundamentală a consacrării unor scriitori? Într-un articol în „Luceafărul”, Nicolae Manolescu avansează câteva opinii demne de a fi luate în seamă, rostite cu neobișnuită decizie: „Debutantul n-are statut particular; dacă este scriitor, se supune legilor generale ale scriiturii; dacă nu este, discuția devine inutilă. A fi debutant este o obligație, nu o scuză”. Cunoscutul critic vede actul debutului ca pe ceva mai mare șansă, ca pe singura, cel mai adesea, ocazie din viața unui scriitor de a prinde deschisa, poarta cea mare a istoriei literaturii. Gîndul ultim al lui Manolescu poate fi rezumat, oarecum, astfel: „ne consacram de la debut sau nu ne consacram niciodată.”

O discuție despre debut la care ar participa mai mulți scriitori — în mod firesc, cei care semnează rubrici de „poșta redacției” n-ar trebui să lipsească — ar duce, poate, pe alte trasee concluziile. Din simpla consultare orală a citorva prieteni ce se îndelinciesc cu îndrumarea debutanților, ne-am dat seama că, departe de a se prezenta atât de clar — cum o vede N. Manolescu, și nu-i facem o vină din asta! — chestiunea debutului în literatură e una din cele delicate. În judecarea ei se recomanda prudență, îngăduință, încredere; generalizărilor într-o direcție li se poate răspunde cu generalizări în direcția opusă. Exemplul de debuturi care au consacrat fulminant autori, li se pot fi opuse alte două serii de exemple semnificative: de debuturi clamorose care s-au dovedit, ulterior, simple erori de apreciere ale respectivelor momente literare, și, în al doilea rînd, de debuturi modeste, insignifiante, ale unor foarte mari scriitori în continuare.

De aceea, nerespingînd hotărîta luare de atitudine a criticului mai sus citat, noi ne vom apropia de acest teritoriu al debuturilor cu un pas mai puțin decis: este orice s-ar spune, un spațiu în mișcare, accidental, ferm doar pe unele porțiuni; de pe suprafețe „sănătoase”, unde presimțim în adînc straturile geologice trăind, te poți pomeni pe atrăgătoare suprafețe a unui plaur dus de ape spre pieirea mării. Slavă metaforei!, iată — credem — o analogie posibilă: lumea debuturilor (dar nu cumva, a literaturii, în general?) este Delta înșiră, multicoloră, atrăgătoare, incertă, pe unde cei ce se pricep se orientează ceva mai sigur decît noi ceilalți — fără să existe, în fapt, nici-o călăuză, perfectă.

Însăși istoria literaturii — obsesia a atîtor scriitori, pînă la moarte — nu ne pare un loc îngărdit (palat, cetate etc.), cu poartă de intrare, amintind de marea poartă a Kievului, pe care intri la debut sau mai tîrziu. Noi vedem lucrurile întrucreșta altfel. Există literatură și nu există o istorie a literaturii. Istoria literară pot fi concepute și redactate cu miile de un autor sau un colectiv (se constată la noi, acum, o pornire spre scrierea unor asemenea opere generale). Dar o singură istorie a unei literaturi, în care autorii pășesc pentru totdeauna cu condiția unui debut adecvat, nu poate fi concepută. Pentru noi literatura autorilor vii și a celor din decenii și secole trecute arată ca niște cercuri concentrice (dar fără ideea de limită, de hotar ce îngărdeste). Viu și morți își răspund, vii și morți au aceleași drepturi, în lumina unei eternități relative. Un scriitor nu intră definitiv în miezul de aur al valorilor general acceptate. Dacă vom înțelege literatura, în totalitatea ei, ca pe un ansamblu de valori expresive în mișcare (de unde și posibilitatea scrierii altor istorii literare!) atunci imaginea istoriei literare, ca cetate feudală ce-și lasă puntea peste șanțul de apărare, doar o dată în destin, această imagine va înceta să ne mai obsedeze, debutanți sau „consacrați”. Nu intri dintr-o arenă agitată (literatura curentă, în plină eferveșcență) într-un spațiu al liniștii și certitudinii. Viu și morți, scriitorii se află într-un prezent continuu, în care ochiul criticului (al cititorilor) propune opțiuni, bolți unificatoare, tot aștepta hărți ale unui jînt ce nu poate fi cunoscut odată pentru totdeauna. Prin acest prezent continuu al literaturii valorile călătoresc continuu după legi ale lor, marile personalități din memoria unei culturi și a lumii fiind aidoma stelelor „nemișcătoare” — despre care se știe prea bine că, în realitate, se deplasează și ele abisal. (N-am vrea să se înțeleagă de aici că i-am atribuit lui N. Manolescu concepția despre literatură, pe care am combătut-o aici; dimpotrivă, în cărțile și cronicile sale este evidentă viziunea modernă asupra istoriei literare).

...Avem în față două volume de debut, apărute amîndouă la editura Eminescu. E vorba de Nicolae Gh. Lupu cu placheta *Dospirea ploii* și de Dan Rotaru cu *Plînsul oglinzilor*, culegere de dimensiuni similare. Sint, o spunem pe loc, debuturi onorabile. Dacă am judeca, așa cum ne îndeamnă cronicarul *Contemporaniului*, șansele celor doi tineri autori de a pătrunde în incinta întărită a istoriei literaturii nu se arată prea mari. Nici Nicolae Gh. Lupu, nici Dan Rotaru nu au reușit cu aceste plachete acel debut care consacra. Mai optimiști, mai încrezători, noi li vom aștepta pe cei doi tineri poeți în cărți viitoare, de o mai marcată personalitate, aici doar sumar schițată.

NICOLAE GH. LUPU (ca și Dan Rotaru) e un autor „de modă veche”, cu intonare melodioasă, ce-și păstrează farmecul în ciuda aglomerărilor expresioniste, nestăpînite, cu care tînarul autor își agită versurile. Așa cum afirmă Marin Sorescu în prefață Nicolae Gh. Lupu are „măcar o îndreptățire: aceea a autenticității”. Versurile sale „cîntate” flutură — spune mai departe prefațatorul — „frînturi de viață și de peisaj nuanțat — și sintem bucuroși de acest mult-pușin necontrafăcut”.

Marin Sorescu a găsit cuvîntul exact: frînturi. Puține poezii din carte sint implinite pe de-a-ntregul, în schimb multe fragmente justifică încredere pentru viitor. Lupu ne oferă încă fulgurări lirice și nu piese compacte, lucru de care nu trebuie să se sperie nimeni. „Cîntec și rugă”, „Diluviu”, „Ușă fiindu-mi”, „Imn”, „Neînțeleasă-i forma”, „Lebădă mută” — iată poemele în care inspirația autorului învinge obstacolele pe care un anume mimetism expresionist i le pune înainte. În ele și în alte piese, întîlnim viziuni proaspete, revelații lirice ale lumii: *Vai, nu mai plouă de mult și se zbate Ochiul cel verde într-o palidă pace*. *De aripi, mi-e trupul fuigerat jumătate* („Lumină”); *iată două strofe de o gravă sugestie, definiții, pentru Nicolae Gh. Lupu: Ochiul răsar printre înaltele flori. Liniște răsînd în tăcere*. *Roată de aripi, viscol de sori*. *Peste munți în fierbinte scădere*. // *Cazi-mi tu, umbră verde, pe singe*. *Fără aripi mă-nțunec prin foc*. *Pe piept răsăritul îmi curge*. *Printre frăgăde urne mă rog*. („Imn”)

În plan formal, Lupu versifică fluent dar anevoios, cu greoaie întorsături metrice și rime descurajante: *sar să — arsă, hașis — pașii (?)*, *lăcuste — lacustre, fierbinte — eucalipte*. Îl trădează sistematic verbul, ceea ce duce la exprimări hazarde, pînă la ridicol: „bucăți de ingeri beți”, „furie de bași”. „Osînda scării negre pompînd-o (?) prin oglinzi”, „sarpe marginal ouat în vînt”; femeia este un „încorcinat ecou în faldu pleoapei” care îngrășă cu jale „embrionul apei”; într-o gălăgioasă piesă, iubită este insistent invitată: „hai, urlă-mă!”, „mai urlă-mă!”. Iată un „Bărăgan de ligamente noi”, „lumina gurii tunsă (!) de glasul vagabond”, „două țigăi de umbră”, „un nechez de dor”, „tocila genelor”, „oxizii tăcerii necesare”. Sint pasaje în care exprimarea devine ilizibil pretențioasă, involuntar caricaturală: „Crunt blestemîndu-te, arsă pe umeri / De gingiile soarelui, cretă și țuică, / Și iar odhîndu-te în nările cailor, / În tobe de sticlă, sub pleoapă de muică (!)”, „Mie mi-e dor de tine și-n sfîncis mă descompun”, „Hohotul tuns (!) al lumii se-aprînde pe dulapuri”, sau: „Fumul ce-mi toarce ochii tușeste (!) verzi lumini”.

DAN ROTARU e un dezinvolt. Păreră noastră este că volumul *Plînsul oglinzilor* nu confirmă (sau o face doar în mică măsură) aprecierile generoase ale prefațatorului Gheorghe Tomozei și noi, odată cu Nichita Stănescu — de pe coperta ultimă. Credem și noi, odată cu Nichita Stănescu este un delicat și un elegiac, „un poez de bună „lătură” clasică, îndrăgostit de formele tradiționale ale exprimării poetice”. Ce nu observăm amabili prezentatori ai noului autor este mimetismul dominant al demersului liric din această carte (versurile amintesc și de Tomozei și de Nichita Stănescu și de Marin Sorescu). Dan Rotaru preia teme, ticuri, „puneri în pagină”, ca personalitate lirică distinctă îl trebuie încă așteptat. Și credem că se va înfăptui pe linia din poeme precum: „Trădarea oglinzilor”, „Viziune interogativă”, „Cîntec de lebădă”, unde versul său prețios, „făcut”, desuet, depășește sensurile cunoscute ale acestor caracterizări și transmite cu adevărat ceva din culorile pe care, așa cum spune Tomozei, tînarul poet le poartă cu sine: „Și eu voi fi doar zgometul ce-l face o lebădă-ncepînd să-noate-n moarte”. Prima poezie din volum, cu o strofă la treia înutilă, îl arată pe Rotaru în mărime naturală; cuvintele sint fără forță, șterse, dar din înșiruirea lor, din îngîndurarea ce o degajă cele două catrene, poezia se arată palidă și vie: „Bătrîne Tom, se vestejesc clepsidrele; / nisipul lor visează iar deșertul. Din oamenii ce ne-au uitat, va trebui să ne-adunăm inecul cu inecul... // Ne-au jefuit cuvintele de înțelesuri. / Se iscă dinspre inimă un vînt, / ne spulberă și rămîne doar urma / pe care-o lasă gîndul pe pămînt. („Clepsidre în năruire”).

Urma reală a gîndului e doar mîimă în multe alte piese. Gustul poantei finale facile („Cu toate că i-s-a turnat o istorie în ochi, / Homer tot orb a rămas...”; la fel în compunerea rizibilă: „Bar”), exprimări fals-energice („Cineva mă poază / sculptînd soarele în privirile mele”, „noptile făceau oada la somn”; „clepsidra-n care / se mulg oceanele de veșnicie”, „mă tai în sentimentele tale” etc.), meditații precare („In carnea umbrei” și alte, multe, texte), — toate aceste hibe ne determină să afirmăm că, în asemenea momente, Dan Rotaru se înșeală scriînd: „E liniștie în mine. Se aude cum trece poezia prin condei”. S-ar putea spune că *Plînsul oglinzilor* este, parțial, un debut prematur.

Ilie CONSTANTIN

posta redacției

C. B. BRUTARU. Cimilituri îngropate într-o sticlă aruncată în fîntina din curte. Ai pescuit-o la două luni după aruncare și mi-o trimiți mie pe post de trofeu cules în strîmtoarea Gibraltar. Îți răspund că miroase a apă din riul Buzău sau din pirișul, deloc zglobiu, Rimnicu-Sărat.

IONEL NESTOR LUPOAIE. Ceri drept la „viață tipărită” sub argumentul că „Sint și alții la fel de proști ca mine care au publicat”. Drept cuvîntul să ceri și dreptul meu să-ți răspund că n-are rost să îngroșăm rîndurile.

FLORIN GEORGE VANGHELESCU. Brăileni! stau cu un picior în Bosfor. Te asigur, însă, că nu sint vikingi. Noi, brăileni, aparținem mai mult sudului. Nordul ne ia cu ghețuri pe la subțorii numai cînd e vorba să lăsm femeile să se înștrăneze. Din tot ce mi-ai trimis rețin un singur vers: „Pînă la dezgheț cocosilor...”. Restul cuvîntelor nu merită să fie semănate pe străzile Brăilei. Aruncă-le peste Dunăre, la hotarul dintre două județe unde, prin mila Domnului, se vor înșitui în hotar de lemn ciinsec.

ALIIA DORA. Te miri că prietenul meu Cezar Baltag ti-a răspuns „ocolit”. Nu trebuie să te superi. Cezar Baltag, ca și mine, nu se mai pricepe, din nefericire, să vorbească, fără a se bilbi, cu fetele în vîrstă de 16 ani. Cînd și eu și Cezar Baltag — ne cunoaștem de multă vreme — aveam fiecare 16 ani (mi se pare că n-am avut vîrstă asta niciodată) nu vorbeam de loc. Vorbeau nu

mai fetele. Dar nu cu noi. Răzbanare tirzie. Azi vorbim mult și nu ne-ascultă nimeni. Norocul nostru a fost să fim neajurați la toate vîrstele.

I. M. BRADU. Imi pare rău, trebuia să știți că sofi matiei literare române sint eu și cu Marin Sorescu. Restul scriitorilor ne-ascultă orbește și ns ne bagă în seamă. Și bine fac.

DAN ÎONAND. „Fîrul și cocooșe” (nici-un terci fără noduri de mîlai nefiert) m-a dus cu gîndul spre examenele de corigență. Toamna, vorba romanului, se mișcă recruții și sint salutați cu mina la chipiu repetenții.

ION. D. CRISTESCU. În clipa cînd îți răspund (e seară, oră de înțelepciune) vorbește la radio, de peste timp, Mihail Sadoveanu. Mă opresc să-l ascult... Citește-l.

NICOLAE. Ești un italian de ocazie, foaie verde firul lămîiei.

PETRE VANCA. Cine te-a învățat te-a mintit. Nu te-a învățat Poezia. Lucru care nici nu se învață. Cine te-a învățat a vrut, poate, să te deparțeze de umbra ridicolă a cuvîntului mort. N-a izbutit. Dovadă: „... și te-ntorzi apoi lingă ce vrei. Si-necet, doi ori doi deschide pentru fierțură fierțura: frunzele uitatului”. Îți răspund cu un căsăcut prelung.

Fănuș NEAGU

compendiu

OCTAVIAN SIMU

Balanța cu umbre

Balanța cu umbre (ed. Cartea Românească) este o culegere de parabole în care ideile sint ilustrate cu nerv. Autorul vorbește familiar și se face repede înțeles chiar de către un cititor neobișnuit cu abstracțiile. În Hîrlii albe, verzi, roșii, de exemplu, el urmărește să explice importanța pe care o are fiecare gest ca sursă a unui lanț de evenimente posibile. Ca ilustrare este luată situația cutur care a primit o invitație și căruia autorul îi povestește ce i se va întimpla dacă va da curs invitației. Vei lua trenul, spune autorul, vei înnoa o iubire uitată, vei cădea în compromisul unei căsătorii de conjunctură, vei deveni un intrus și vei ajunge, pînă la urmă, victima unui atentat. Înțimplările, povestite cu vivacitate, par reale și măresc surpriza frazei finale: „...căuțin din ochi o cutie de gunoi, scoți din buzunar plicul desfacut în grabă, îl motolotești violent și îl arunci ușurat printre alte ghemotoace...”. Oricine înțelege acest gest, în aparență mărunț, a întrerupt o aventură posibilă. Procedul este repetat de la schiță la schiță. În Cărămizile apare ideea libertății de care cineva poate fi frustrat prin apariții sugestive: în Interior — ideea forțelor adverse care se dispută în interiorul aceleiași personalități, etc. Există și câteva schițe banale: Vinătoreea — reluare a unei anecdote care circula în mediile studențești și Omida — satiră năivă a ipocriei. Nu banalitatea constituie însă obiecția principală care se poate face prozei lui O. Simu. Deși dotat cu imaginație, autorul separă clar distinct cele două planuri ale parabolei (ideea și figurarea acesteia) și dă impresia de imaginație programatică.

MIHAI NADIN

O zi pentru podoabe

Personajele romanului O zi pentru podoabe (ed. Eminescu — 1971) sint în majoritate actori, iar centrul conflictelor îl constituie scena. Superficialitatea de spectacol împrobărit, pretîndînd prezent, nu se explică însă prin alegerea mediului care e indiferentă atita timp cit scriitorul știe să descopere sub aparente realitatea umană. Autor al monografiei Laurence Olivier (ed. Minerva — 1968) Mihai Nadin a transferat în literatură procedeele comentariului de teatru. Din cauza acestei inadecvori, în carte se urmărește mai mult regia existenței decît existența în sine. Personajele nu vorbesc, ci dau replici, nu iubesc, ci joacă iubirea. Autorul însuși uezază de o terminologie specifică: „Ultimele cuvinte au fost rostite în teatru, în hall, provocînd reacția (cabotin interpretată) a celorlalți actori. „Avea un fel special de a juca nobil senilitatea”. „Era sinceră chiar dacă își exprima dorința destul de melodramatic”. De remarcat că toate aceste fraze nu se referă la evenimentele petrecute pe scenă. Cu consecvență, analizele psihologice dau impresia de cronică dramatică, iar romanul în totalitate pare o melodramă. Îngrijirea teatrului nu și-ar părăsi locul de muncă nici dacă i s-ar oferi un salariu mai mare, un oarecare inginer lipsește de la înmormintarea fratelui său pentru a îndepîlni o sarcină de producție, iar la mormîntul altui personaj, Mihai, se întinesc și se unesc prin durere neconsolate sale iubite. Chiar și consideratiile care fin strict de specificul teatrului sint comune. Acțiunea de a capta sala, de exemplu, e descrisă mereu ca o îmbinare de animale sălbatice.

GEORGETA MIRCEA CÂNCICOV

Călătorul

În cîteva volume de proză apărute între anii 1938—1942, G. M. Căncicov a evocat viața satului moldovenesc, insistînd mai ales asupra aspectului etnografic. Nuvelele Masa Diplomaților, Răsăritul văilor, Cele două prietene din culegerea publicată recent la Cartea Românească, sint tributare acestei preocupări exterioare literaturii. Totuși, cîteva personaje feminine ezuberante (Stanca, Raluca, Steluța) se impun atenției, ca și atmosfera pregnant provincială din schița Străca Primăverii.

Vasta novelă simbolică de la care s-a împrumutat titlul volumului trădează ambiții mai mari. Personajul central al nuvelei, Alexin Căpraru, e un nobil scăpat, obședat de ideea construirii unui avion, fapt care ar fi produs senzație în epocă și l-ar fi ridicat pe erou, la propriu și la figurat, din mediocritatea vieții terestre. Simbolul e realizat însă nav și nuvela interesează tot prin momentele pitorești. Există, de exemplu, o scenă terifiantă a luptei dintre oameni și cîinii înfometati. Apoi, în stilul lui Creangă, relatarea unui furt comis de moș Goșo la curțile grecului Apolon. Finalul aduce apoteoză lui Alexin care reușește să se înalțe de la pămînt. Zborul lui alături de o femeie simplă și înfricoșată, tărîni care alegea dintr-o parte în alta și întînd prăjini pentru a-l ajuta pe Alexin să coboare, spaima maternă a celor două Holma care privesc, cu mira streșnind la ochi, din cerdacul conacului — toate acestea compun un tablou burlesc, fermecător prin culoare.

Alex. ȘTEFĂNESCU

jurnalul unui martor ocular

Despre dorință

Au fost filozofi și învățați care au tronizat dorința, au strivi-o cu suverană superioritate, ca pe ceva degradant, ca pe-o piedică în calea adevărului. Adevărul ar fi privilegiul celor care duc regim dietetic. Teozofii mergeau nu mai departe — un om plin de dorință era socotit un om sortit pierții, și de aici îndemmurile fanatice în favoarea ascetismului. Oare așa să fie? Se poate admite un om normal, lipsit de orice dorință? Și apoi, ascetismul nu e tot o dorință, o dorință de putere și de superioritate? Ascetismul e suma tuturor dorințelor refulate. De cite ori am avut aceste trecătoare adieri de ascetism, mi-am spus: cită ură zace în mine, dacă m-am hotărît să devin ascet... Ascetismul e în fond tot o orgie, o orgie a vanității nebune, a dorinței de a te deosebi de ceilalți oameni. Orice ascet e un desfîrnat care se ignoră...

Deci se poate trăi fără dorințe, se poate să ne înfrîmăm toate impulsurile? Nu cred că are rost să ne înfrîmăm dorințele, asta înseamnă prea mult cu o auto-mutilare. Și nici nu stă în puterea noastră. A înșrina o dorință nu e un act de superioritate etică, ci de trîndăvie, în loc s-o înțelegem preferăm s-o înăbușim în fașă. Ceea ce e înfrînat, strict, nu moare, dimpotrivă, devine mai puternic. Dorința este o realitate extraordinară de gîngășă și de complexă, ușor putem să trecem de la ascetismul cel mai auster, la frivolitatea cea mai desănuțată. Nici spaima metafizică de dorință nu mi se pare înțeleaptă. Spaima de dorință se naște din convingerea intimă că mai avem dreptul la dorințe și mai mari.

Trebuie — cel puțin așa îmi spune experiența mea — să facem deosebirea dintre dorințele firești, inevitabile, și dorințele artificiale născute de minte. E un lucru evident că gîndirea produce clipă de clipă dorințe artificiale. Mîntea, puterea blestemată de a născoci dorințe false, dorințe care depășesc nevoile firești ale omului... De cite ori individul dorește mai mult decît are nevoie el intră într-o lume de spaima și contradicții. Mîntea nu generează numai dorințe arbitrare, ea are și tendința de a le amplifica, ea trădește veșnic spaima de a pierde plăcerea.

Neorocirea multor dintre oameni se naște din faptul că cele mai multe din dorințele lor nu sint naturale, ci inventate de lăcomia și grandomania minții. Puterea minții de a inventa dorințe nefirești teribile. Cînd sensibilitatea se afroiază, cînd iubirea moare, individul se aruncă într-o competiție, el nu mai așteaptă iubirea, ci un număr înfrînt de femei pe care să le domine. Nevoile nefirești, expansiunea barbară a artificialității au stat la rădăcina blestematului instinct al proprietății. Dorințele nefirești nu se exprimă cu ușurință, ele extermină pentru a domina, dorințele naturale. Orice dorință artificială are pe conștiință

moartea unei dorințe naturale. Dar omul este un produs al naturii și orice încălcare a naturii se pedepsește, se creșt și neșterțur.

De cite ori am avut mai mult decît trebuie și mă refer aici la satisfacția de ordin sentimental-erotic, am trăit o senzație de pustiu, m-am simțit nefericit. Aceste succese mediocre îmi răpeau sensibilitatea, deveneam stăpînit ridicol al unui pustiu imens. Stupidele și chinutele mele victorii mă înăbușeau, mă striveau, îmi acoperău soarele. Aveam totul, dar nu aveam nimic. N-aveam nici iubire, nici bucurie. Iată de ce cred că bogățiile sint oamenii cei mai triști din lume. Ei sint stăpîni unei lumi moarte.

De de cite ne legăm noi cu atita patimă de dorințele artificiale? De ce sintem în stare să ne dăm energia pentru ceva de care n-avem nici o nevoie? Dorința nefirească dă egocen-trismului puterea de a se manifesta, de a se impune, de a învinge. Se întimplă însă și un lucru și mai cumplit. Derivînd în adînc artificial, nu ne mai satisfac decît dorințele artificiale. Dorințele naturale, iubirea, comunicarea, bucuria ni se par prea mici pentru rangul nostru. bune numai pentru oamenii de rînd. Aici începe grozăvia, și descoperirea acestei realități explică tristețea ce mă înconjoară uneori. Unii oameni nici nu mai au probleme umane. Cum e cu putință? Au numai vise de îmburghezire materială. Pentru ei bucuria, iubirea, comunicarea, nu mai au nici o putere de seducție. Sărăciile de eim! Cum sa nu-ți inspire milă un individ care crede că se poate trăi fără iubire? Eu, de cite ori am numai ceea ce-mi trebuie, mă simt stăpînit lumii întregi, al lumii vii și nemărginite.

Totdeauna am teama de a nu fi cumva înțeles greșit. Sigur, viața fără dorințe e o nebulie. Spună proiectii ce or vrea, așa ceva nu e cu putință. Dar trebuie să ne înțelegem dorințele, nu să devenim sclavul lor. Cine are dorințe neînțelese nu poate să fie un om liber. Cum să înțelegi o dorință? Vor protesta indivizii cu mai mult temperament. Foarte simplu. Nu prin naive, searbete și subtile analize psihologice, ci prin trăirea conștientă, totală, a dorinței care se naște în noi. Noi nu sintem conștienți de dorințele noastre, noi ne grăbim să le traducem în fapt. Faceți măcar o dată în viață această experiență! Priviți dorința cum ați privi o floare, sau chipul unui om nu vă propuneți niciun plan etic, nici s-o înăbușiți, nici s-o traduceți în fapt. Atunci, veți vedea din ce e alcătuită dorința, ce spaima sau speranțe a născut-o, veți vedea dacă e pură, dacă vă aparține, dacă e inevitabilă, dacă vă recunoașteți cit de cit în ea, sau dacă nu cumva e o invenție arbitrară a minții.

Teodor MAZILU

Manuserisele republicate nu se înapoiază. Textele acceptate se vor publica în ordinea necesităților redacționale. Rugăm autorii care au cărți în curs de apariție să ne trimită portrete foto și datele de editură pentru a le anunța la rubrica „Avantpremieră editoriaală”.

VIATĂ,
POEZIE,
PROZĂ

*Viata mea, cum a fost și cum nu a fost,
să n-o invidioze nimeni.*

În oraș se alcătuiseră de către tinerii studenți (care nu erau chiar așa de tineri, pentru că făcuseră războiul) un cerc cultural. Se adunau cu toții, seara, la o berărie sau la o cafea și întocmeau planuri să editeze ziare și reviste, să alcătuiască o echipă de teatru de amatori care să pregătească și să dea spectacole. De ce nu? Războiul trecuse. Alții își lăsaseră oasele pe cimpurile de luptă dar ei scăpaseră cu viață. Noi toți care locuim în acel oraș am fi putut muri în război sau din cauza războiului și nu murisem. Trăiam și acum se cuvenea să ne bucurăm de viață, trăiam și acum se cuvenea să ne bucurăm pentru simplul motiv că nu murisem, că trăiam și că mai aveam să trăim. Firea mea nu-mi îngăduia să mă bucur din plin de nimic. De altfel niciodată nu m-am bucurat de ceva pe deplin... Cănuță om sucit... Om sucit în viață, om sucit în moarte și, desigur, om sucit și după moarte...

Eram înconjurat toată ziua de oameni, la judecătoria unde o susedenie de cetățeni așteptau ca domnul Judecător Ceaciran să le facă dreptate și pe unde foiau avocații, în oraș unde luam masa la birtul lui Penus Rusc sau la o cafea, seara la biblioteca urbei. Mă stăpânea în permanentă sentimentul de singurătate sau, mai bine zis, de însingurare. Acest sentiment mă stăpânește și astăzi și a fost mereu prezent în mine de-a lungul celor cincizeci și ceva de ani de când scriu și public și, de asemenea, a fost prezent în toate cărțile mele de proză sau de poezii. Și apoi, anii aceia, primii după războiul mondial care durase atât de mult și zguduise lumea din temelii, tulburi și neliniștiți, se întimplaseră a fi și anii trecerii mele de la copilărie la adolescență.

Orașul de lângă Dunăre era plin nu numai de ploile, de pictele și de noroaiele toamnei, ci și de fete. Dar, nu... Aici n-am să vorbesc nimic de fetele din orașul de lângă Dunăre. Nici măcar de domnișoarele Vidian, fetele cu cei mai mari ochi pe care i-am văzut vreodată în lume. Îmi rezerv plăcerea de a vă prezenta toate acestea în romanul **Bal la Greci**, din lungul ciclu **Descult**, roman, mult drag între altele, pe care sper să-l isprăvesc într-o zi de scris. În perioada aceasta, am cunoscut într-o seară în grădina publică, poate la biblioteca Gheorghe Lazăr, un băiat scund, cu capul mare, galben la față și care tușea într-una. Îl chema Marin Gheorghe Părlitu. Era elev în ultima clasă a liceului Sfântul Haralambie, scria literatură și se pregătea pentru universitate. «Am să-mi iau licența în franceză, am să-mi trec un doctorat la Paris, am să devin profesor universitar...» Era plin de speranțe și nu vedea înaintea lui decât lumină. Într-o seară, pe cind ne plimbam prin grădina publică, unde muzica militară cînta un vechi vals vienez, Marin Gheorghe Părlitu mi-a vorbit cu o extraordinară căldură despre un scriitor ciudat din țările de miazănoapte ale Europei, pe care îl chema Knut Hamsun. Mi-a dat să citesc **Foamea** și **Pan**. Am rămas, ca și Marin Gheorghe Părlitu, entuziast de lectură și în cursul anilor care au urmat am cumpărat și citit, cu infinită admirație, toate cărțile acestui titan al literaturii.

De unde, Doamne, de unde era să știu atunci că peste numai doi ani noul meu prieten va muri de otfică și că noi toți, prietenii lui, aveam să-l îngropăm într-un colț al cimitirului orașului? Și de unde, Doamne, era să știu atunci că peste ani și ani mi-era dat să ajung să fiu tradus, ca prozator, în graiurile Țărilor Nordice? Cu prilejul apariției romanului **Descult** în suedeză, editorul meu din Stockholm, domnul Einar Ebe, m-a invitat să-i vizitez țara. Am mers cu trenul pînă dincolo de Cercul polar, la Kiruna, iar de acolo, în Norvegia, la Narvik. Aci nave britanice scoteau din adincul fiordului vasele de război scufundate de nemți în bălălia de la Narvik. Era în iulie. Soarele pogora pînă la marginea orizontului, dar nu apunea după munții norvegi cu virfurile acoperite de zăpadă albastră, ci începea să urce

din nou spre cumpăna cerului. La miezul nopții, văzduhul era tot atât de alb ca la miezul zilei și dacă voiai să citești ziare nu era nevoie să aprinzi vreo lumină. La Narvik, am colindat orașul și portul două zile și două nopți mai mult ameit decit treaz, aproape beat. Mă îmbătaseră marii munți negri cu povrnișurile ce păcura, tăiați cu briedul parcă pe marginile prăpăstioase ale fiordului, mă îmbătase cerul cu totul altfel decit acela pe care îl cunoscușem în biet orașul de lângă Dunăre în care Marin Gheorghe Părlitu se plimba cu mine și cu alții pe uliți strimbe și întortocheate vorbindu-mi de eroii și eroinele lui Knut Hamsun. Unde era Edvarda și unde era Glahn? Unde se ascunsese domnul Mac pe a cărui firmă din apropierea apelor oceanului scria „Depozit de sare și butoaie goale”. Eva! Mai ales mă întrebam unde era Eva. Și unde Victoria, și unde Benoni și unde misterioasa Ilajalv! Căutam pe străzile Narvikului eroii îndrăgiți și eroinele atit de cîndate ale cărților lui Hamsun. Și nu găseam nici un erou. Și nu găseam nici o eroină. Nu găseam nici un bărbat cu mustățile ascuțite care să-i semene, fie și pe departe, autorului meu preferat. Munții erau negri, fără un fir de iarbă și fără o giză, fără nici o urmă de viață, înspăimîntători, mai mult chiar decit înspăimîntători. Femeile

a fost scrisă la timp. Am rostit-o într-o sală supraincercată de public. Mulțumită lui Marin Gheorghe Părlitu citisem încă din tinerețe lucrările lui Knut Hamsun. Știam că acest idol al tinereții mele trecuse, în vremea ultimului război mondial, de partea nazistilor. Revista mea, Azi, exista încă. Fasciștii nu cuceriseră, pe deplin, puterea în statul român. La aflarea veștii că bătrînul scriitor norveg (premiul Nobel) primise să fie directorul oficiosului trădătorului Quisling scrisesem un articol de o pagină de ziar. Veștejeam trădarea lui Knut Hamsun și-mi exprimasem părerea de rău că un scriitor atit de mare, în momentele cele mai grele își tradase patria și poporul. Cenzura interzisese apariția articolului meu. Credeam pe atunci ca și astăzi că un scriitor cu cite este mai mare cu atit sint mai mari obligațiile sale față de propriul său popor, față de patria sa.

Pe cind mă aflam la Narvik nu uitasem comportarea din timpul războiului a lui Hamsun dar mi s-a părut nedrept să nu-l pomenesc așa că, după ce am vorbit îndelung de alții am pronunțat și numele lui Hamsun. La auzirea acestui nume, care pentru norvegieni devenise odios, sala a fre-mătat și, în vreme ce vorbeam, am simțit cum simpatia cu care fusesem primit scade. Am înțeles că făcusem o greșală și mi-am scurtat comunicarea. După mine s-a urcat

supraviețuieră, a început o mare fierbere. Tinerii (purtau încă uniforma militară din lipsă de haine civile) se întorseseră din război însuflețiiți de o mare dorință, — aceea de a schimba lumea. Se întilneau ziua și seara pe la cafelele, pe la circiului, pe la berării și discutau la nesfîrșit. Puneau la cale întemeierea unei asociații culturale, propuneau întemeierea unui teatru de amatori, apariția unor ziare și reviste, cite și mai cite. Deși timid, mă amestecam printre ei, îi ascultam iar pe cei ce mi se pareau a fi mai citiți și mai ninoși îi admiram. Mereu mă întrebam cu neliniște: «Oare voi iz-

ziar, Cuvintul. După aceea au apărut: **Secerea**, organ al mișcării țărănești, **Steaua**, organ al partidului popularului (avereșcanii) și încă cîca, dacă nu cumva șase. Le citeam cu atenție și uneori și cu silă. Acum, tinerii își aruncau unul cite unul mantia romantică a idealurilor nobile. Invidia, lupta pentru întietate, ambițiile politice au sfărîmat tot ceea ce se înjghebase în entuziasmul victoriei. În orașul de lângă Dunăre au luat naștere nuclele ale unor partide politice noi. Pentru a nu pieri partidele politice bătrîne și-au deschis larg porțile elementelor tinere, i-au înghiițit pe tineri, i-au topit în rindurile lor. S-au înjurat unul pe alții, s-au atacat cu o cruzime neobișnuită, pihă la urmă s-au compromis cu toții. Ziarele săptămîniale și-au rărit apariția, și-au pierdut interesul, au dispărut. Două sau trei dintre ele au supraviețuit pînă prin 1944. La unul din aceste ziare, **Victoria**, am debutat ca ziarist prin 1920. Dar aceasta este, cum spune Kipling, o altă poveste. Ochii mei, ca și ai altora, se îndreptau spre presa din Capitală și, în primul rind, spre presa literară. Apăreau aci **Adevărul literar** sub conducerea dramaturgului A. de Herz, **Flacăra** dirijată de Ion Minulescu care îl avea ca secretar de redacție pe Vintilă Rusu-Siriano, apărea **Universul literar**, foaie generoasă cu debutații, unde avea un cuvint de spus Nikita Macedonski, unul din fiii marelui Alexandru Macedonski care murise cu puțin timp înainte de perioada de care vorbesc. O revistă intitulată **Foaia tinerimii** editau frații Doanescu, elevi de liceu. De revistă însă se ocupa activ locotenentul medic Iosif. Multe și interesante scrisori mi-a scris acest medic locotenent Iosif pe care nu l-am văzut niciodată. Trebuie să recunosc aici, că, prin sfaturile pe care mi le-a dat mi-a dat mult debutul. În **Foaia tinerimii** mi-a publicat un sonet în care rimam **umbră** cu **tundră** și o pagină de proză intitulată, după cite imi aduc aminte, **Zi de vară**. Ziarul de nuanță liberală, numit **România nouă** și dirijată de un Dr. Creangă, avea, în fiecă duminică, o pagină literară de care se îngrijeau doi poeți: Ion Minulescu și Alfred Moșoiu. Prin mijlocirea lui Dem. Gălman (sonetist de seamă care mai tirziu a devenit tenor la Opera Română și a murit asasinat într-o dramă amoroasă) imi s-a publicat la **România nouă** o poezie numită **Ginduri**. Coleg de pagină: Ion Barbu cu poezia **Toiagul**. Într-o zi, plictisindu-mă peste măsură de orașul pe lângă Dunăre și de munca mea de acolo mi-am cumpărat cărți de școală, de clase întii de liceu, mi-am adunat puținele lucruri pe care le aveam, le-am făcut legăturică și m-am dus la gară. Peste două ore mă aflam la rubedeniile mele din Roșiori de Vede. Cunoșteam destul de bine orașul. Amănunte asupra anilor mei de liceu am însemnat în **Pădurea neună** și nu trebuie să mai repet aici. Ar fi greșit însă dacă n-aș adăuga de îndată că în acest oraș vechi, miștinșos și prăfos, încep din vechime pe riul Vede mi-am început studiile secundare la vîrsta la care, în mod normal, ar fi trebuit să mă afl la Universitate. Războiul însă, care multora le luase viața, pe a noastră o răsturnase. Era bine și așa. Trăiam Munceam. Speram. Visam.

Dorința de a deveni scriitor mă munea de mulți ani. Mi se părea (și eram încîntat de aceasta) că am venit pe lume pentru a le spune oamenilor, în versuri și în proză, ceea ce nu le mai spusese nimeni pînă atunci. Amintindu-mi de această naivitate acum rid însă atunci credeam cu toată seriozitatea. Dacă n-aș fi crezut n-aș mai fi scris. Poate că ar fi fost mai bine și pentru mine și pentru literatură. Nu știu. Viața mea, cum a fost și cum nu a fost, să n-o invidioze nimeni și, cu atit mai mult, să nu și-o dorească nimeni.

Zaharia Stancu: memorii

erau cum erau: aspre, ciolanoase, spalăcite, fără pic de farmec, dar, peste alți ani, am întilnit într-un restaurant de noapte la Paris o fată care se născuse și crescuse în Norvegia. Era ușor negricioasă la obraz, cu ochi rupți din intunericul iadului. Cînta și dansa. Cîntecul ei era dulce și în același timp era sălbatic iar dansul ei, singur dansul ei își fărima, își aprindea și-ți topea trupul. Într-o pauză am întrebat-o:

„Cum te cheamă?”
Și mi-a răspuns:

„Udovica, Raja Udovica mă cheamă”

Ar fi fost interpreta ideală a fetișcanei Kera dacă s-ar fi turnat un film după romanul meu **Satra**. Venise călăuzită de un bărbat înalt și spătos, din nu știu care fiord norveg, să cucerească Parisul cu cîntecele și cu dansurile ei. Îl și cucerise, pe sfert. Cînta și dansa în patru locuri de noapte. «Dacă voi avea nevoie de dumneata într-un film...»

Mi-a dat o adresă vagă a unuia din acele hoteluri suspecte mirosind a lemn putred și a stelnite. «Dacă într-adevăr vei avea nevoie pentru un film o să mă găsești cu ușurință. Pînă atunci voi deveni celebră...» Am revăzut de atunci Parisul cel puțin de două ori. Am căutat-o. Și, cum bănușiți, nu am revăzut-o.

Celebru! Să devii celebru!... Să te cunoască mulți oameni, să te cunoască multă lume. Căci toți care aspirăm la celebritate și, în cele din urmă la nemurire, sintem asemeni fluturilor. Unde va fi cenușa noastră și unde zăpezile de argint ale anilor pe care i-am trăit legănuindu-ne în speranțe? Sărmană Raja Udovica! Parisul e ca un foc înalt înconjurat de oceane de întuneric. Fluturi din toate țările globului vin către aceste flăcări, se apropie de ele, se aprind și ard. Cine să-și mai aducă aminte de cenușa lor?

La Narvik am fost invitat de către conducerea unei case muncitorești de cultură să fac o comunicare cu privire la scriitorii nordici traduși în limba română. N-ani avut curajul să refuz. M-am așternut pe lucru și comunicarea

la tribună un lider sindical local care a vorbit mai bine de o oră. Mi-a mulțumit pentru comunicare și m-a certat cu asprime pentru faptul că am pronunțat, în comunicarea mea, numele lui Hamsun.

„Da, Hamsun a fost un scriitor mare. Dar trebuia să fie tot atit” de mare și ca cetățean. În ceasuri grele el și-a părăsit patria și poporul și a trecut de partea ocupantului”. Ascultam și realmente urechile mi se făcuseră roșii ca focul și imi ardeau. Pe atunci ocupația nazistă era încă proaspătă în mințile oamenilor. După aceea anii au trecut și în trecerea lor au șters multe. Au șters, în bună măsură, și amintirea ocupației naziste (ocupație înfățișată cu atita talent de americanul John Steinbeck în admirabilul său roman **Nopți fără lună**) au șters în bună măsură și resentimentele provocate de trădarea lui Hamsun. Astăzi faptele trecutului și-au pierdut mult din gravitatea lor de altădată, iar oamenii mai tineri, care s-au născut după război, ne întreabă: „Pentru ce v-ați bătut?” Oricare ar fi răspunsul nostru el rămîne nemulțumitor. Cărțile lui Hamsun circula iarăși în toată lumea iar în Norvegia sint mereu tipărite și retipărite.

Dar, într-adevăr, de ce-o fi avut loc ultimul război mondial? Deși i-am trăit începutul și sfîrșitul nu știu prea bine și nici nu mi-ar fi de prea mare folos dacă așa și. Știu atit: că el nu trebuia să izbucnească. Omenirea nu avea nevoie nici de atitea cadavre și nici de atitea mormane de cenușă.

Noi care am trăit timpul primului război mondial, și am avut norocul sau nenorocul să scăpăm cu viață am sperat mereu că acest război va fi ultimul. Ne-am desmeticit abia atunci cind am băgat de seamă că fascismul îl pregătește pe al doilea.

Perioada trăită la Turnu Măgurele mi-a fost prielnică scrisului. În oraș, după plecarea ocupanților nemți și după demobilizarea ostașilor care făcuseră războiul și-i

ZAHARIA STANCU la 16 ani (fotografie din anii 1917-1918)
„Citeam tot ce-mi cădea în mînă și mă pregăteam să debutez în literatură.”

buti ca într-o zi să știu și eu atita carte cită știu ei? Depindea de mine, de puterea mea de muncă și de rezistență, de voința mea, de perseverența mea.

Teatrul de amatori a luat ființă și actorii improvizai au dal două spectacole admirabile, unul cu **Scri-soarea pierdută** a lui I. L. Caragiale și altul cu **Patima roșie** a lui Mihail Sorbul care în anii aceia a fost autorul dramatic cu cel mai mare succes. A apărut un ziar săptămînal **Victoria**. Pe urmă cei ce-l întemeiaseră s-au certat, echipa s-a rupt în două și a mai apărut încă un

Cuvintul cititorilor

Cartea și recompensele

Revista „Luceafărul” a pus în discuție literatura pentru copii. În calitate de părinti, preocupăți îndeaproape de educația copiilor noștri, considerăm că problema accesibilității este extrem de importantă și că discuția se poate lărgi. Iată despre ce este vorba: programa de învățămînt face trimeteri de lectură particulară, la cărți care nu se găsesc întotdeauna în librării. S-a întimplat adeseori ca, încercînd să procurăm de aci, din librăria noastră din Reșița unele volume de literatură, ele să nu se afle în raft. Ce e de făcut în condițiile acestea? Să scriem la București? Intimplarea face să avem copii silitori și care învătă bine, copii cu dragoste mare de carte. Problema nu este ca ei să obțină premiul întii ci să-l mențină și mai departe. Dar cum să menții premiul dacă nu ai cărți. O altă problemă care trebuie ri-

dicată privește calitatea cărților care se distribuie sub formă de premii atit la Școala elementară cit și la concursul „Cine știe meserie cîștigă”. Noi nu intrăm aci de ce editurile publice și literatură care nu se vinde, asta este altă problemă. ceea ce ne interesează este cum de se întimplă ca tocmai copiii merituoși și muncitorii bine pregătiți în meserie din punct de vedere teoretic, să li se distribuie ca formă de recompensă tocmai cărțile rămase de ani de zile prin rafturi, rebuturi, cum se zice la noi. Oare e bine și este drept?

Anatolie CIOBANU
și
Aurel BĂDESCU
muncitori oțelari
la C.S. Reșița

Promoții

În anul în care uzinele reșițene împlinesc două secole de activitate industrială mi-am pus următoarea întrebare: cîți muncitori au tre-

cut pragul școlilor profesionale sau tehnice în vederea calificării într-o meserie oarecare? Și cum problema aceasta privește instrucția culturală m-am gîndit că răspunsul își poate afla și în revista dumneavoastră un ecou lată deci: în arhiva Grupului școlar al U.C.M.R., există citeva documente care atestă începuturile calificării muncitorilor prin școli profesionale. Acestea spun că în anul 1907 a luat ființă o școală profesională sub numele A.V.T. — Gyarj-İparitanociskola. În anul 1921 a fost înființată Școala Industrială a Uzinelor din Reșița, junctionînd sub această denumire pînă în anul 1943 cind, datorită creșterii forței de muncă a luat naștere Școala tehnică medie-cărbănească. Noul adus de această școală odată cu înființarea ei, a fost faptul că a dat posibilitatea spre calificare tinerilor care au absolvit primele patru clase elementare. Pe lângă acest fapt, la această școală se făceau de pe atunci încă teste în ceea ce privește repartiștea tinerilor după aptitudi-

nile pe care le manifestau pentru o meserie sau alta.
Peste 1400 de candidați s-au prezentat la primul examen de admitere al școlii înființate în 1943. De atunci și pînă acum, școala profesională și-a mai schimbat de citeva ori denumirea dar numărul absolvenților ei este impresionant. Se apreciază că de la 1938 și pînă în anul 1971 au absolvit cursurile școlilor profesionale și tehnice din oraș un număr de 44.500 elevi care au devenit muncitori calificați într-una din cele 35 de meserii înscrise pe lista meseriilor de pregătire în școlile reșițene. Acestui număr impresionant de muncitori calificați în meserii de Jurnalisti, oțelari, laminatori, lăcătuși, strungari, frezori, sudori, etc. li se adăugă aproximativ 2500 de maeștri sau tehnicieni care au absolvit cursurile școlilor tehnice de maeștri sau post-liceale. Ne mîndrim cu faptul că absolvenții acestor școli muncesc astăzi în întreaga țară, că școlile de la Reșița au trimes oameni de nădejde la București, Ti-

moșara, Craiova, Călan. Gîndurile noastre sint alături de ei.
Alexandru BEUCA
secretarul Grupului Școlar
al U.C.M.R.

Momentele de altădată ale istoriei trec în prezentul nostru

Nu o dată sărbătorirea unui eveniment istoric din trecut ne face să ne gîndim la noi înșine. Reșița industrială împlineste 200 de ani și această dată ne gîndim că se leagă de istoria mare a țării și de viut evenimentelor pe care le continuăm noi astăzi.
Eu mă simt foarte legat de istoria muncitorilor ceferiști și mă adresez revistei Dumneavoastră pentru a-mi exprima o dorință în privința monumentului eroilor ceferiști care întirzie să fie ridicat. Locuiesc în preajma Gării de Nord de aproape 11 ani, sint pensionar,

mă duc și mai stau în parcul din fața Palatului C.F.R. și acolo pe o bancă, noi pensionarii, mai discutăm și de trecut și de prezent și de viitor.

Si nu o dată ne punem întrebarea: oare cîți ani mai trebuie să treacă pentru ca pe locul din mijlocul Parcului, unde stă scris pe niarmură că aici se va ridica un Monument în memoria eroilor ceferiști ai Griviței 1933, se va ridica monumentul însuși? Comitetul de Cultură și Artă, am convingerea, se va apleca asupra problemei importante a monumentelor ce trebuie ridicate în memoria evenimentelor mari ale istoriei noastre, știut fiind că ele folosesc educației prezentului, și pot transmite tuturor, îndeosebi tinerilor, sentimentul de continuitate a muncii, a țurpei și dragostei pentru țară și pentru oamnenii ei.

Moise OPRISAN
Calea Griviței 148
București

TELEVIUONE

Magazinul duminical

Ca ziarist, Emanoil Valeriu are un statut profesional demn de invidiat. Într-o discuție posibilă despre jurnalistică românească i-aș acoperi numele și prenumele cu laude și l-aș îndemna să nu iasă niciodată din linia întâi. Sunt destule motive să cred că actualul întocmitor al „Magazinului de duminică” dispune și de inteligență și de spirit de observație și mai ales de capacitatea de a se exprima. Dacă publicisticii noastre cotidiene i s-a înfuzat sînge tînăr, Emanoil Valeriu se numără printre donatori. Dacă publicisticii noastre i se recunoaște eficiența și bătaia de pușcă, Emanoil Valeriu este printre autori. Dar Emanoil Valeriu de o vreme lucrează pentru televiziune, el este autorul „Magazinului de duminică” și în privința aceasta ceea ce face mie mi se pare artificial. Îmi pare rău că o spun, dar dacă emisiunile de duminică le-ar lipsi sportul, numărul spectatorilor s-ar înjumătăți. Privat de fotbal, de atletism sau de călărie, furată de aerul gazonului încă verde și de entuziasmul duminical al bărbătorilor, emisiunea de duminică după-amiază este lipsită de caracter. Cîte-o peliculă bună procurată la distanțe imense, cîte-un interviu mai aparte nu sunt păsările primăverii care ne trebuie. Divertismentul nu poate fi tras

drept cortină peste lipsa de formă și nu poate fi folosit ca amendament. Oricît de distractivă și variată s-ar vrea, emisiunea de duminică după-amiază trebuie să fie întâi o emisiune de informare, trebuie să fie o emisiune de exprimare, trebuie să fie un jurnal. Pentru atîtea ore de colaborare cu publicul nu se poate să nu existe-un suport. Pentru atîtea ore de așteptare în fața televizorului nu se poate să nu existe-un pretext. Nu spune nimănui să se difuzeze douăzeci de idei pe secundă, dar o idee de bază, un schelet, o structură, tot trebuie.

Am tot așteptat să treacă timpul sperînd că emisiunea se va îmbunătăți. Nu s-a schimbat nimic. Rubricile sunt împrăștiate și eterogene, colaboratorii sunt slabi, se simte lipsa unei echipe sudate, se simte lipsa entuziasmului și mai ales lipsa țelului călăuzitor. Iar ce e mai rău decît de fapt că, aflat în atîta incertitudine, Emanoil Valeriu nu mai are nici el siguranța de altădată, e stingherit și e singur și din motivul acesta nici comperajele pe care le face nu mai salvează nimic. Și vara este pe ducă, sezonul de toamnă este de față și scoaterea huselor de pe fotolii se-apropie!

Sz. P.

PRETEXTE

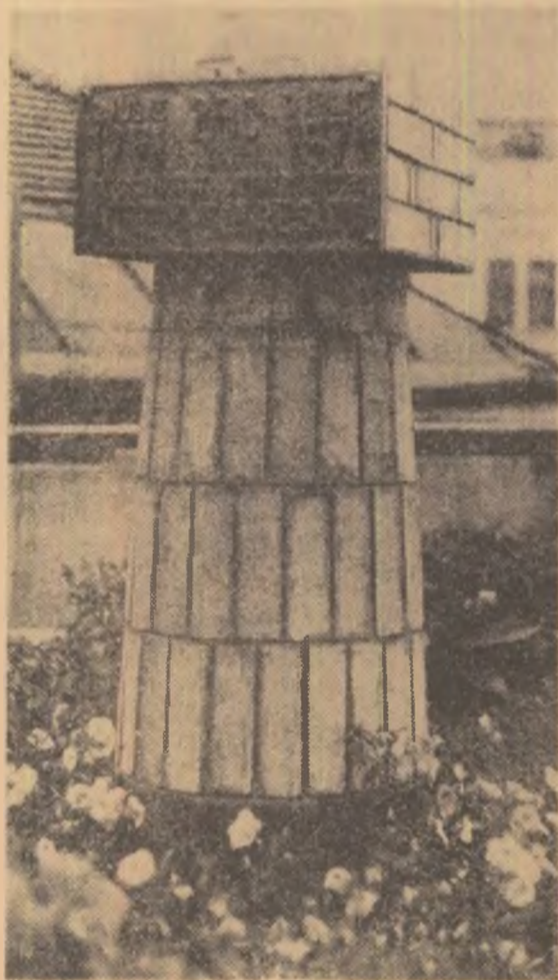
Ceasul solar

Vasile Părvan a calculat cam unde trebuie să fie. Istoria acoperită de țărîna secolelor. Într-o zi dobrogeană el a pus în pămînt căciulii, l-a răscuit o dată în loc, ca săpătorii de fîntîni, a spus aici este și acolo era. La mișcarea aceea a lui de patriarh al arheologiei, de pionier defîșînd trecutul și aducînd-l spre noi ne-am gîndit vara aceasta aflînd de o întîmplare petrecută cu mulți ani în urmă în incinta cetății grecești, lângă lacul întîns, liniștit și ciudat. Cîcă o ceată de filiciți beți turtă, nimerind în bezna nopții printre coloanele venerabile ale Histriei, reconstituite, cirpîte ciob cu ciob și puse din nou pe picioare, ar fi tăbărit pe ele cu ciomegele. Ce li s-o fi năzărit? Filiciții erau de prin partea locului și violența aceasta a lor se pare că se datoră în special faptului că băuseră o cantitate respectabilă de spirt denaturat trecut prin pămîntel, alții spun că prin miez de piine, sint două variante. Povestea s-a transmis oral. Dacă pe vremea aceea ar fi existat rubrica foarte interesantă, de azi, a ziarului *Scinteia*. Faptul divers, am fi citit știrea, negru pe alb, cu toată stupefacția și am fi trecut mai departe ocupați cu grijile noastre zilnice. O legendă nescriasă însă e și mai teribilă prin lipsa ei de precizie. Lumea, spunîndu-și-o prin vîi grai, pune în ea uneori mai mult chiar decît a fost în realitate, adică ce este oricînd posibil, plecînd de la simpla idee a unor coloane de marmură dărmate cu bita.

Pe urmă a venit rîndul ceasului solar. Vara asta, pe litoral, lumea, cu mic cu mare, s-a jucat ca niciodată în nisip. O expoziție nemai-pomenită de castele de nisip și de femei de nisip, nimfe, sirene, (chiar și turistele suedeze) cu ochi de scoici albe, cu brățări roșii de amfore sfărîmate, cu păr lung și verzui de alge marine, ne-a reținut atenția, făcîndu-ne să meditam la grandioarea rasei umane, la instinctul ei frenetic de a clădi. Oameni în toată firea se prosteau construind cu o răbdare infinită un braț de nisip, sisteme de irigație complicate. Sinectica, știința modernă ce se apleacă asupra jocurilor de copii și a trănărilor celor mari, cînd se află în vacanță și spiritul lor inventiv se ascute, eliberat de rutina, se zice că ar trage multe foloase industriale de pe urma unor asemenea activități ingenioase și aparent gratuite.

Era un ceas solar frumos, cu un cadran de pietre albe una și una, cu minutele, mai fragile, făcute din filtre galbene de țigări Snagov, cu o treștiie fină verticală, a cărei umbră subțire indica timpul cu o precizie de ceas elvețian. O lună întregă n-a plouat, ceasul a rămas neatins, lîmba unui val se apropiase de el o dată la o jumătate de metru, dar se retrăsese imediat, ca și cum ar fi înțeles ce opera minunată întîlnise acolo și ce gresită ar fi fost s-o rădă, s-o steargă din neatenție de pe fața pămîntului. Au fost văzuți pe plaja aceea a romanticului sat pescăresc, și cei oprindu-se cu teamă sau respect înaintea cercului magic de măsurare a timpului. Văci greoaie au ezitat în fața ocolind-l cu mirare parcă. Pînă și un mîgar năpîrlit, cit este el de măgar, n-a rufețat să intre cu copitele în incinta sacră a ceasului. Într-o zi, un copil cu păr bălîi și cu ochi albaștri a întrebînd cit e ceasul ăla, i s-a spus, el a stat ce-a stat uitîndu-se cu un rînjit în jos la semnele din nisip și tăbărit pe ele, cu piciorarele, a distrus totul cu o mare plăcere.

AMFION

SPORT

Semnalăm data trecută, în cronică noastră, primădia în care se află echipa națională de fotbal. Primejdia aceea decurgea dintr-o exagerație, dintr-un exces și dintr-o exhibiție. Sintem puțin în situația, la o săptămîină după semnalarea acelor excese, să semnalăm excesele de tip contrar. Săptămîina trecută, aproape niciunul dintre fostați componenți ai reprezentativei nu se află în noua reprezentativă. Cu sufletul la gură și cu inima făcută pumn sub coaste, protestăm. După o săptămîină, Angelo Niculescu ne-a pus în fața excesului invers: a chemat în echipă pe toți fostați ei componenți. Nu există la ora de față un centru înaintaș mai butucănos, mai neinspirat și mai anti-talent, cum se zice la mahala, decît Neagu de la Rapid. Cînd se înalță el la mîngă, parcă s-ar clătina — pe un drum desfundat — o doniță cu lapte bătut. Cînd fuge el, se face întuneric în iarba terenului și fundașii ad-versi se prăpădesc de ris. Cînd vrea el să pună un stop, tocmai atunci nu-l pune, mîngăea sare ca o găină decapitată. Cînd vrea el să tragă la poartă, mîngăea se lipește de piciorul lui ca un șarpe. Neagu de la Rapid constituie exemplul fotbalistului ce nu mai ține, dacă a ținut vreodată. Dar Angelo Niculescu l-a fixat din nou în centrul liniei de atac, dovedind încă o dată că nu e călăuzit de idei în ceea ce face, că nu e călăuzit de o concepție

Arbori cotiți de la Uzinele de construcții de Mașini-Reșița

ARTE PLASTICE

Pictori tineri polonezi

Recenta expoziție de pictură poloneză din rotonda Ateneului reunește, în fapt, un grup masiv de pictori tineri. Personalități distincte, mulți dintre ei, uniți la un mod foarte general, sub semnul figurativității expresive, pictura lor indică o parte numai din efervescența creator-plastică poloneză, cîteva dimensiuni, dacă nu hotărîtoare, oricum, demne de a fi luate în considerație. Asemenea încercări de direcție sînt frecvente și în alte țări europene, fenomenul fiind de esență, deschis, în principiu, reînnoirii și figură umană, la semnificația ei, indiferent de mijloacele folosite, benefică din plin de cîștigurile artei moderne. Ipostaza barocă, neînsemnată în sine, devine concludentă în cîteva cazuri, ferind de îngrijiri impuse, ajutînd imaginația neogramatică să-și desfășoare mirajele. Reinterpretarea cotidianului, eroic sau domestic, lirismul de mit și revelație, subțiat pînă la fantasmă și coșmar oniric, în sfîrșit, infiltrația de ton și atmosferă medievală, iată cîteva doar din ideile lucrărilor expuse și care dau acestei expoziții de ținută un farmec aparte.

De la constructivismul lui Janus Przybylski și expresionismul angajat al lui Maciej Bienasz, de la chaosul lui Slavomir Chudzie și Wiesław Szamborski pînă la delicatele peisaje de Aleksander Kozyrski, străduinta incorporării în materia imediată este vizibilă. Remarcăm tușa puternică, punerea în pagină aerată, caracteristicile lui Szamborski, diferențiat valoric și mai degrabă asimilabil altei orientări. Acordarea de valențe noi, mai complexe realității de la care se pornește, îl preocupă intens pe un Krzysztof Bucki, oamnei, mediul înconjurător, chiar atmosfera organizîndu-se după principii de trăire interioară. Un personaj, probabil un autoportret disimulat, turtit de gravitație, își ridică anevoios și grotesc, pe o scară, capul de mască. Dacă onirismul comod și liniștitor, mimînd diletanșismul savant, nu întotdeauna atins, ne îngăduie o pauză la Andrei Lukaszewski, în schimb explozia nucleară, de abstracțiune scrisă din pinzele lui Zygmunt Lis, cu lumea lui amenințătoare, ne șochează privirea. Indiscutabil, un anume manierism există, coșmarul limitativ obosete, posibila distincție fiind intrată demult în obișnuit, mai adînc însă și dincolo de intenția expresă detectăm amintiri și premoniții fundamentale,

legate de destinul individual. Tentafia mitizării apare, cu cea mai acută forță, la Hugon Lasecki, creator de compoziții dense, bine stăpînite metaforic. Străduchul oras polonez, cu enigmaticele și feerile lui lunare, cu lumea lui copilărie de basm, înunată la suprafața conștiinței cu grație de floare exotice. Culoarea, desenul, se conduc prin propria lor voință de a fi și, nu întîmplător, la acest artist, ochiul specialistului se oprește mai îndelungat. Împărțit cu deopotrivă dragoste oamenilor și obiectelor, cărora le surprinde perfecția incremenită, Kieystut Breznicki pitează cu mină de medieval scene contemporane. El se substituie gravurii, imposibilității lui de a sugera numai, dînd volum egal tuturor elementelor compozitice și-n această îmbrățișare a pinului pe fragmente rezidă toată frumusețea. Cu Wiesław Markowski, credem, ne situăm în centrul de greutate al întregii expoziții. La acest remarcabil artist concepția se bucură de propria sa libertate. O eroziune metalică, o stergere abuzivă între armuri și embleme, castele cu turnuri acoperite de plăci de plumb, figuri impietrate, mai mult legendă decît adevăr. O stirpe de nobilă răspîntie, luminescentă cu duh faustic și sunet de lespede izbită în sălile de arme își caută corespondențele. Ascultăm înfiorați, dintr-un sud nu atît de îndepărtat, mormurul de poveste al acestui, poate ultim, minutului de simboluri învecinate.

Nu ne rămîne decît să vîtm la o expoziție asemănătoare, cum și-o dorim, probabil, și pictorii noștri tineri, acasă și pe alte meleaguri.

Grigore HAGIU

MUZICA

Despre Louis Armstrong...

„...s-a scris cu relație sirguință cînd vîștea neapăsatei sale treceri din viață (știrea morții unei astfel de debordante personalități nu poate fi, niciodată așteptată oricît de lungă ar fi dureroasa suferință ce o precede) s-a răspîndit în lumea celor pasionați. Dacă n-am semnalat apariția marelui muzician în chiar momentul producerii a fost pentru a evita senzația necrologului ocazional, asternut cu rutină (personalitatea lui Armstrong era alt de oșuș, de organic străină, ocazionalului și rutinei...). Deși jazzofiliile de la noi l-au văzut o singură dată în carne și oase, în toată splendida sa dezvoltură scenica, deși sute de discuri vor rămîne să ne trezească memoria la fenomenul care a fost, totuși conștința că Armstrong exista, umplea un gol, de astăzi înainte pe deplin sesizabil și cu pregnanță resimțit de iubitorii unei arte rămasă fără capul său de coardă.

Un deținător de jazz sublinia capacitatea trompetistului de a transforma „orice banală melodioidă într-o piesă de jazz au-

tenent”. Raportat la esența acestei particulare arte, enunțul de mai sus rezumă o primordială calitate a jazzman-ului, care este veșnic condiționat „de prezența son bien ou il le trouve” (cuvîntele lui Molière se aplică în acest domeniu cu o maximă eficacitate). Amprenta lui Armstrong comparată cu a celorlalți muzicieni de jazz este sever distanțată dacă judecăm fraza ieșită din trompeta sa cu cea ieșită din miinile unutilui mizgilitor de note a cărui sîrjită e-manatie îl servea drept pretext pentru improvizarea sa magnifică. Chiar simpla citare (sau citire) a melodiilor originale, înobilată de calitățile sale instrumentale, devenea o incitare pentru auditor, și ce să mai vorbim de momentul în care, o dată începută improvizarea, chorusul Armstrong se dovedea exact fenomenal de inventiv și totuși perfect logic creator de lumi sonore. Forța sa intuitivă, de permulare a unor relații intercalice și ritmice originare de combinare a lor într-un mod și un context nou, depășea cu strălu-

cire orice posibilitate a colegilor săi de breasă, care, deși înăjind de la părintele lor, iar unii bucurîndu-se de o pregătire muzicală mult superioară, nu și-au putut ajunge, nici unul, maestrul.

Ca un adevărat clasic, Armstrong nu numai că, într-o vreme „trasa drumul, dirija merusul artei jazz-ului și a reușit, în preajma anilor 40, să impună publicului un stil ce părea de mult revolut, dar chiar astăzi, cînd această artă spontană a curs pe o albă nouă, reînnoirea la muzica lui este în mod continuu plăcută și reînțînirea, fără excepție, incintătoare. Această capacitate de reinviere, de multilateralitate potențială găzduită în frazele sale, de dispreț suveran pentru timp și mod, de împrumut muzicianului trăsăturile tipice ale unei poziții de referință, de fapt ale unui clasic.

Costin CAZABAN

Exhibiții, excese, exagerațiuni-iată nenorocirile fotbalului nostru

despre fotbal, ci de un fel de teroare conjuncturală: a strigat presa la mine, trebuie să mă conformez. N-ar fi exclus, mergînd în acest ritm al respectării lui orb și nediferențiat față de „rechia Guadaluajara” ca Angelo Niculescu să ia și alte măsuri de repetare mecanică a echipei mexicane, precum ar fi:

1. Găsirea unei stări giprale pentru rezerva fundăului stînga, pe considerentul că a avut-o și în Mexic.
2. Obligarea lui Lupescu de a vorbi în somn, pe motiv că înaintea meciului cu Cehoslovacia, din Mexic, a vorbit în somn.
3. Ondularea și reondularea părului lui Lupescu, pînă care în ultima vreme și-a cam pierdut din înclari, tragerea a doi circioni pe timpla stînga, pe motiv că, în Mexic, se aflau acolo.
4. Spargerea unui geam, la Federația română de fotbal, deoarece geamul era spart în momentul Guadaluajara.
5. Răgușirea, prin toate mijloacele, a medicului echipei, deoarece medicul era răgușit și atunci.
6. Strivirea cu roata dreaptă a autobuzului a unei rate, de culoare alb-negru, pe șoseaua București-Snagov, deoarece înaintea plecării în Mexic, exact așa s-a întîmplat.

Eu consider că de împlinirea acestor deziderate științifice depinde scorul pe care îl vom administra Finlandei la Helsinki. Pe acest drum al causalității stricto, al respectării fără nici o cîmire a formei din Mexic, eu cred că putem ajunge departe. Să nu ne oprim la Neagu, să ducem superștia pînă acolo unde începe să miroase dureros o irealitate! Și, din aceleași motive, să-l păstrăm pe Angelo Niculescu!

★

Onomastica fotbalistilor români cunoaște dezvoltări extraordinare. Au început să apară nume frumoase, inspirate, în locul vechilor nume pline de sunete comune. Avem astăzi un Bălosu, avem azi un Speriosu. În divizia B, tare tare fotbalistul Străchină. La Farul Constanța aleargă cit îl tin piciorarele renumitul Ologu. Și altele. Și altele. Deoarece ne place această onomastică și o considerăm un semn de mare gust, rugăm pe corespondenții noștri să ne semnalzeze aceste nume, unde vor apare ele. Un dicționar onomastic al fotbalistilor români e tot ce poate fi mai gustos în zilele noastre sportive lipsite de glorie.

Adr. P.

revista străina

● LA POLOGNE (aug. a.c.). Noutăți editoriale poloneze: în ed. lit. WL din Cracovia — Scrieri teoretice de Tadeusz Pieper (poet, teoretician de artă și critic, unul din animatorii avangardei poetice poloneze din perioada interbelică); în ed. Ossolineum din Wrocław — Juliusz Kossak de Zygmunt Bielecki (o sinteză a vieții și operei lui Kossak, renumit pictor din sec. XIX); în ed. științifică de stat P.W.N. — Înviămîntul clandestin în timpul ocupației hitleriste de Josef Krasuski.

● SCALA (sept. a.c.). Solicitate tot mai mult de necesitățile procesului de înviămînt, emisiunile-scoală constituie o preocupare importantă a televiziunii vest-germane. Posturile bavareze, de pildă, emit din septembrie 1964 un program de învățămînt tripartit: o emisiune scolară, un „tele-colegiu” și un program de cursuri cel mai reușit fiind, după opinia specialiștilor, „tele-colegiul”. Auditorii acestei emisiuni pot obține un brevet oficial de școală tehnică. Statisticile arată că, din cei 11.000 participanți la primele cursuri, mai mult de un sfert s-au prezentat în fața juriului obținînd (cu excepția a 3,5% din candidați) diploma respectivă. Cursurile, compuse din 460 emisiuni, 144 teme scrise, 4.800 pag. de documentare, 59 zile de curs și 27 examene, au o durată de trei ani.

● Printre noutățile Tirgului de mase plastice de la Düsseldorf (16-23 sept. a.c.) se numără și un nou sortiment de hîrtie. Față de hîrtia tradițională din celuloză, hîrtia de plastic este mai subțire, rezistentă la apă și indeșirabilă. Se apreciază că o carte confecționată din hîrtie de plastic, va avea doar o treime din volumul actual și o greutate sensibil micșorată. Primele produse confecționate dintr-o asemenea hîrtie — hărți rutiere și planuri de construcție.

● Semnatarul foiletonului literar al publicației, Ernst Lieber comentează succint cîteva antologii de poezie și proză recent apărute în R.F.G.: Lesebuch (asupra literaturii germane din anii '60-'70); Lesebuch de Elisabeth Borchers (asupra literaturii germane contemporane); Dein Lieb ist mein Gedicht (o selecție acoperind cinci secole de poezie: de la „Meistersinger-ul” Hans Folz care a trăit în jurul lui 1500 pînă la studentul Fred Wiebahn, născut în 1947); în sfîrșit, o ciudată Viață ulterioară a marilor figuri ale literaturii mondiale girată de poetul și romancierul Peter Härtling. Inițiativa de Härtling însuși, optșpezece autori s-au lăsat antrenai într-un fel de joc, încercînd să-și imagineze „viețile ulterioare” ale unor personaje celebre ca: Figaro, Leporello, Hyperion, Piotr (din Demoniul lui Dostoievski), Lotte (din Lotte la Weimar de Th. Mann) etc. Amintim că tot Härtling este autorul unei antologii la fel de ciudate, Die Väter (Tații) apărută nu de mult în ed. S. Fischer

● LE MONDE (22-23 aug. a.c.) ca orice televiziune, ținta atitor obiecții, televiziunea franceză face toate eforturile spre a-și mulțumi (și chiar mai mult) spectatorii. O inițiativă de ultimă oră: difuzarea unui nou magazin. Potrivit animatorului ei, Pierre Beléfroid, originalitatea acestei emisiuni constă în faptul că de fiecare dată ea va cuprinde „un gadget”, un fel de cadou-surpriză pentru oamnenii mari care, în sfîrșit, vor avea și ei Pif-ul lor.

● (25 aug. a.c.) Evadații planetei maimuțelor este titlul filmului care rulează cu succes în nu mai puțin de zece cinematografe pariziene. Realizat de fostul actor Don Taylor și de fostul critic de cinema Paul Dehn, filmul are ca protagoniști trei cimpanzei: Cornelius, Ziro (soția lui Cornelius) și Milo (psihiatru de meserie). De un umor tipic britanic, filmul mizează mult pe „specificul” acestor cimpanzei care, debarcați pe pămînt după o explozie atomică, „vorbesc ca la Oxford”

u. v. z.

Unde se ridică fumul

— Care este specificul unui oraș muncitoresc ?
— Nu m-ai întrebat bine, spuse femeia din fața mea.
— Din câte cuvinte se pot alege, am insistat. Din cite adjective se pot spune.
— Nu știți să întrebați, rise femeia.
— O stofă albă și un cuvânt ca o culoare pe ea.
— A, zise femeia, dumneavoastră sunteți poetă, și trase perdeaua compartimentului în care ne aflam.
— Ne oprisem într-o stație oarecare și un alt tren, pe o linie paralelă, aluneca prin dreptul ferestrei în ora aceea de dimineață încertă când pământul nu se dezlipise încă de cer. Era lumină puțină și n-am distins mai mult decât alunecarea pe altă direcție a unor suprafețe de geam. Pe urmă au venit însă vagoanele cu ferestrele coborâte și pînă la capătul trenului, pasagerii așezați pe banchetele lustruite au fost bărbați. Unii priveau pe fereastră, alții citeau.
— Sunt naveștiții de Reșița, spuse femeia. Poate că asta vizați.
— Doar bărbați ?
— Da, zise, este vorba de industrie grea. Când am ajuns se făcuse mai multă lumină și peste șirurile lungi de vagoane, gara orașului iradia dimineața de toamnă limpede și curată, am trecut pe peron ca printr-o fereastră tocmai atunci limpezită de jeturile de apă ale unui furtun. Mirosea a curat și-a răcoare, două femei cu mărele roșii de sticlă mergeau încet de-a lungul clădirii și asta fu singura mișcare din gară pînă cînd călătorii din tren măruntă tot peisajul năvălind pe peron.
— În oraș, era însă tot liniștea de la gară. Străzile curate și drepte alinau de-o parte și alta case cu ziduri înalte, porțile erau fără garduri, nici un zgomot de ziua, nici o larmă de dimineață nu străbatea întăriturile acelea de piatră luminată de soare din plin. Mai apoi am depășit însă un colț de clădire și bubuitura care se produse în clipa aceea fu atât de puternică încît se zguduiră zidurile din preajmă pînă în caldarim. M-am întors speriat și exact în spatele meu, ocupînd jumătate din cerul albastru o fortăreață imensă de turnuri, de hale și pasarele arunca, prin două furnale ca două turle gigantice de fontă arsă, valuri de fum.
— V-ați speriat ? zise deodată alături de mine femeia din tren. Orașul este pustiu fiindcă lumea este acolo, e toată lumea acolo, poate că și asta este ce căutați.
— Un oraș întreg în uzină ?
— Cum întrebați, zise femeia mirată și o porni repede spre cetatea de fum.
— Dar eu am luat-o în altă direcție, pe străzile așezate în pantă, care urcau pe deal. Erau dealuri în toate părțile, dealuri și păduri și pășuni atât verzi și îmbietoare ca citinului obosit de asfalturi incinse și reziduuri de automobile, obosit de zgomotele și labirintul fără lumină destulă al orașului principal, orizonturile acela îmbietoare aveau în ele o tentație de paradis.
— Să văd copacii, am zis, sunt întregi și frumoși și dacă într-un oraș de industrie pădurea arată în felul acesta înseamnă că este vorba și despre oameni înțeli. Să văd poienele-am zis, sunt luminoase și limpezi și dacă iarba poate să-și fluture verzele în chipul a-cesta înseamnă că este vorba de oameni înțeli. Să văd morții, am zis. Dacă cimitirile așezate pe dealuri se află în rînduială, e semn de cinstită trecutul și de țară puternică și tot despre oameni e vorba înțeli.

Cînd vînt nu e, nici nori

Bătrînul ținea stropitoarea albastră înălțată în aer și-n lumina aceea albit de curată, jetul de apă se desfacea în suvițe strălucitoare deasupra florilor. Ridicătura de pămînt cuprinsă între margini de tablă era invadată de dali și crizanteme și petalele spălate de apă ascundeau jumătate din inscripția săpată în piatră și care indica un nume german. L-am întrebat pe bătrîn dacă vorbește și românește.
— Sunt român, zise.
— Iertați-mă, m-am luat după inscripția de pe piatră.
— E tatăl meu, zise.
— Păi numele este german : Herbert Frolich.
— Da, zise, este, dar noi suntem români.
— Nu-nțeleg, m-am mirat, români cu nume german ?
— Români, zise.
— Vreți să spuneți germani de cetățenie română ?
— Nu, domnișoară, imi zise : români.
— Ridică și mai sus stropitoarea și privea cu mare atenție cum cade apa pe flori.
— M-am îndepărtat pe poteca din cimitir și citeva vreme de-o parte și alta a drumului am citit tot nume germane dar pe urmă am dat peste un Groșanu Emil. M-am întors înapoi.
— Iertați-mă, vă rog, am spus, cimitirul este german sau român ?
— Bătrînul lăsa stropitoarea și se întoarse spre mine uitit :
— Ce căutați dumneavoastră ? zise. Aveți aici pe cineva din familie ?
— Nu, am zis.
— Ați venit în plimbare ?
— Nu, am zis. Suntem mai mulți, scriem despre oraș.
— Despre Reșița ?
— Da, am zis.
— Și dumneavoastră vi s-a repartizat cimitirul ?
— De ce nu ? Sunt tot felul de urme pe-aici.
— Urme ?
— Păi, da, nu știți ? Cînd e plin cimitirul se reia totul dela început : groapa bunicului meu peste bunicul meu și tot așa, vechiul sat peste străbunul meu sat. La margini cresc pruni și meri și se văd flori mirosoare, aburul lor pătrunde în lucruri pînă departe. Cei care vin în trecere pe la noi cu ceasurile îngropate în mina stîngă și umerii plini de bătrînețe se minunează ca în paradis.

Apucă iar stropitoarea și o ridică deasupra capului. O aținti o clipă cu privirile dilatate de lentilele ochelarilor.

— Dumneavoastră de unde sunteți ? zise.
— Din București.
— Ei da, zise, din cauza asta.
— Cum din cauza asta ?
— Așa, zise. O fi frumos și acolo, cum spuneți, cu amestecătura de oameni : o fi foarte frumos. Da prin părțile astea ale Reșiței noi suntem români.
— Am ris :
— Păi înseamnă atunci că am ajuns bine aici, domnule Frolich.
— Da, zise. Ați ajuns.

Podul de peste Dunăre

— Ce să văd ? am întrebat cu uimire. Ce să văd mai înțeli ? Ce mi-ați spus dumneavoastră este cit o viață de om.

IMAGINE INDUSTRIALĂ A REȘIȚEI

Un reportaj de Sânziana Pop

Maistrul Ilie Rogobete își așază palmele peste catastiful din fața lui. Își privi fix degetele și spuse :
— Ce să fac, am început ucenicia la nouă ani.
— Ucenicia are și ea momente.
— Nu, zise, ucenicia este un fir. Știi numai cînd începe, pe urmă nu mai știi. Intră în muncă și asta este viața, asta e tot.
— Sunteți poet, tovarășe Rogobete ?
— Nu, zise, sunt corespondent voluntar. Adică am fost. De-o vreme, ce trimet nu se publică. Sau se publică transformat. Sunt unii tovarăși care cred că despre industrie se poate scrie oricum.
— Și nu se poate ?
— Ba de putut se poate din moment ce se publică. Doar atît : că nu este întotdeauna adevărat. Stai aici neclintit două sute de ani să nu se stingă flacăra din furnale, fabrici podul de peste Dunăre, fabrici pentru el și șina de cale ferată și pe urmă, cînd totul e gata, vine unul și scrie toate numele proprii din țară în afară de Reșița. Nu e drept.
— Ați cumpărat atunci toate ziarele de dimineață ?
— Lăsați, zise, mai bine să mergem și să vedem.

N-a fost așa cum a fost

În fluxul tehnic al Reșiței punctul de pornire se cheamă aglomerare și muncitorul aglomerator. Citeva mori imense macină calcarul, cărbunele și fierul sosite pe kilometri de bandă rulată, și uruitul maxilarelor automate e atât de puternic că vorbele au fost înlocuite de gesturi, o mișcare cu capul spre dreapta e o frază întreagă iar o ridicare de mină este o pagină de caiet.
— Tot ce se poate face după sfîrșitul zilei de muncă e să începi să vorbești ! am urlat în urechea maistrului care tocmai vorbea. Executase o mișcare rotundă cu mina și singurul muncitor pe care l-am văzut în hala aceea dispăru repede în praful des și întunecat. Cînd am ieșit la lumină am întrebat dacă a înțeles ce i-am spus.
— N-am dreptate ? am zis.
— Nu, zise. Gesturile sunt mai puternice decît cuvintele. Sunt mai cuprinzătoare și obosesc mai puțin. V-am spus că am fost corespondent voluntar, dar poate că am renunțat și din pricina asta : ce-am scris n-a fost niciodată așa cum a fost.
— Nu pricep.
— E simplu, zise : nu despre poezie e vorba. Cînd compui poate să fie altă problemă, dar cînd scrii despre ce se petrece în realitate, realitatea e întotdeauna mai tare, un cuvînt nu poate cit poate un gest.

Dinsul răspunde

— Dumneavoastră cite gesturi faceți per ziua de muncă ? l-am întrebat pe muncitorul aglomerator.

— Ne aflăm în fața unei plite așezată pe bandă rulată, în fața unui cuptor de amestec și încălzire pentru macinișurile de materii primă care în punctul acesta se combină. Omul ridică mina și apăsă pe-un buton. O ușă a cuptorului se deschise și țîșniră nouri roșii de fum.
— Acuma nu e încărcat, zise.
— Pe urmă iar apăsă pe buton.
— Acuma e bine, zise.
— Atît ? am întrebat. Atît toată ziua ?
— Da, zise.
— În picioare, ca la armată, opt ore, cu ochii-n patru la cuptor. O singură clipă de neatenție și peste Dealul Mare furnalele rămîn cu stomacul gol, zise maistrul.
— Și cine răspunde ?

Cînd v-am spus pe urmă că mi-a fost frică ați ris și mi-ați spus că scintea atinge dar nu omoară, că vi-e pielea însemnată de cruste, dar că focul aduce noroc. Focul ! Cînd a venit și echipa alături s-a făcut moarte, nu liniște-n hală, am văzut bine cum au înlemnit muncitorii pe pasarele și macaragiul în colivia lui. Și apoi a bătut clopotul. Doamne, bat clopotele-n lume dintr-o margine pînă-ntr-alta și mie îmi place s-așcut : cîntecul pentru veste de naștere și de nuntă, zvonul de sărbătoare și de iubire și chiar bătaia de plecare din lume așterne în sufletul meu un început de visare, dar clopotul care țî-a bătut atunci dumitale, mie mi-a înghețat singele-n oase și-am înlemnit.

Maistre Dumitru Cornei, am tinere bună de minte și cred că și înțelegere uneori ; dar atunci, în dimineața aceea cu toamnă numai în lumea de afară, cu cerul ca sticla albastră și roind de lumină, de păsări și de frunze în vînt, în dimineața aceea care pentru dumnea-ta nu există decît o dată pe săptămînă și cî-teodată la sărbători, în dimineața aceea schimbată pe beznă și pe căldură și pe sudori, în clipa cînd cu cangea aceea subțire ați început să loviți toți de-odată în golumul de fier și de piatră ca să faceți loc pentru aer și să fie orificiu de scurgere pentru foc, cînd cu mișcările acelea legănătoare vă apliceți și ieșeați din raza exploziei ca într-un ritual de îmbîlzire a soarelui, eu am crezut că privirea mă-nșeală sau că se mișcă-acolo, lîngă primejdie, e o înfrîpăre de alte ființe, că nu sunt oameni cei șapte, că nu e muncă reală, că este o neînțelegere la mijloc. Dar pe urmă v-ați dat la o parte și cînd a țîșnit fluvul roșu am înțeles că n-a fost poveste ci luptă, că lupta e gata și că sabia a fost înfrîpă în git.
— De unde veniți ?
— De unde vin drumuri drepte. De unde răsare soarele dimineața și rămîne o pădure în urmă și la cărui căi sunt bun !
— Sunteți fiu de țaran ?
— Da.
— Și Reșița ?
— Aici s-au oprit caii. Mai departe n-au vrut să mergă și țaranul nu poate trăi fără cal.

— Dinsul răspunde.

Mi-l arată cu mina pe muncitor. Pe urmă a arătat cu mina în zare. Dealul Mare era un deal de zgură roșie, calcinată, un deal de deșeurii format timp de două sute de ani. Fișile de bandă rulată l se cățărău pe spinare transportînd spre furnale o încărcătură topită și fumeșină, panglici fierbinți pornite din plita pe roate se prelingeau în țărîmul acela de teracotă incinsă și muncitorul de la butoane stăpînea și hotăra mișcările acelea serpuitoare, punea în funcție tot peisajul uriaș și fantastic cu două gesturi pe zi.

Amnarul etern

Îngrijitoarea se opri în mijlocul camerei :
— Ascultați, spuse.

Din beznă de-afară, din întunerecul negru, din noaptea de toamnă oprită în dreptul ferestrei, de-a lungul străzii de la un capăt la altul, peste calupurile de piatră fixată în trotuar, prin pereți, pe sub ușă și pe sub cercevele de stejar, prin gaura cheii și poate că și prin hornul sobei de tuci, o respirație ome-nească, scurtă și sacadată pătrunse în camera de hotel. M-am repezit în dreptul ferestrei dar în clipa aceea temelile casei începură să tremure, respirația veni mai aproape, plafoniera începuse să balanseze cînd se produse o bufnitură înăbușită după care mișcările încetate dar rămase foarte aproape gîfîitul acela scurt.
— Furnalele, spuse îngrijitoarea. Ziua nu se aude. Noaptea se-aude. Ca un om, zise, nu. Ca o inimă.
— Așa se-aude tot timpul ?
— Da, zise, nu se prea termină.

Am deschis larg fereastra, m-am aplecat în afară și-am privit către locul unde se produsese explozia. Pe porțiunea de cer cuprinsă de stradă dar și mai departe, peste acoperiș și peste hornuri, două turnuri imense de cărămidă se înfigeau drept în cer. În locul acela noaptea era alungată, o irradiație aurie și transparentă formase aureole perfecte, două nimburi de lumină rotundă se aprinseseră deasupra furnalelor.
— Ard ca două chibrituri, am spus.

Îngrijitoarea se apropie de fereastră, se aplecă în afară și rămase o vreme cu ochii în cer. Pe urmă plecă să aducă o cană de apă. Se-ntoarse, închise fereastra și trase perdeaua,

umplu cana cu apă proaspătă pentru noap-te, și înainte să iasă din cameră se răsucit deodată spre mine și spuse cu vocea cîntată și înaltă :

— Nu, malcă, chibriturile se sting.

De unde vin drumurile drepte

„Pe dumneavoastră vă cheamă Cornei Dumitru și sunteți de oșprezece ani topitor la funalul din Reșița. Pentru cine vă cunoaște a-junge că sunteți. Pentru cine vă vede ajunge ce faceți. Pentru cei care nu au știință de dumneavoastră, cuvintele nu pot nimic.

Cînd am intrat în locul acela de muncă, ba-laurul roșu de fontă nu apucase încă să iasă și numai căldura de jad a cuptoarelor dădea măsura zbererii lui. Era beznă de-a binelea înăuntru și nu v-am văzut prima oară și cînd v-am văzut erați tocmai acolo, lîngă iadul de smoolă, cu pălăria de crescător de albine împinsă pe spate, cu sorțul lung de protecție și cu o cange în mîini. A ațipit lîngă gura fierbinte ? Ascultați ? Așteptați ? Pînedește ? Ce face omul acela, nu-l trage nimeni afară, dacă pleznește fonta tocmai acum ?

Cînd v-am spus pe urmă că mi-a fost frică ați ris și mi-ați spus că scintea atinge dar nu omoară, că vi-e pielea însemnată de cruste, dar că focul aduce noroc. Focul ! Cînd a venit și echipa alături s-a făcut moarte, nu liniște-n hală, am văzut bine cum au înlemnit muncitorii pe pasarele și macaragiul în colivia lui. Și apoi a bătut clopotul. Doamne, bat clopotele-n lume dintr-o margine pînă-ntr-alta și mie îmi place s-așcut : cîntecul pentru veste de naștere și de nuntă, zvonul de sărbătoare și de iubire și chiar bătaia de plecare din lume așterne în sufletul meu un început de visare, dar clopotul care țî-a bătut atunci dumitale, mie mi-a înghețat singele-n oase și-am înlemnit.

Maistre Dumitru Cornei, am tinere bună de minte și cred că și înțelegere uneori ; dar atunci, în dimineața aceea cu toamnă numai în lumea de afară, cu cerul ca sticla albastră și roind de lumină, de păsări și de frunze în vînt, în dimineața aceea care pentru dumnea-ta nu există decît o dată pe săptămînă și cî-teodată la sărbători, în dimineața aceea schimbată pe beznă și pe căldură și pe sudori, în clipa cînd cu cangea aceea subțire ați început să loviți toți de-odată în golumul de fier și de piatră ca să faceți loc pentru aer și să fie orificiu de scurgere pentru foc, cînd cu mișcările acelea legănătoare vă apliceți și ieșeați din raza exploziei ca într-un ritual de îmbîlzire a soarelui, eu am crezut că privirea mă-nșeală sau că se mișcă-acolo, lîngă primejdie, e o înfrîpăre de alte ființe, că nu sunt oameni cei șapte, că nu e muncă reală, că este o neînțelegere la mijloc. Dar pe urmă v-ați dat la o parte și cînd a țîșnit fluvul roșu am înțeles că n-a fost poveste ci luptă, că lupta e gata și că sabia a fost înfrîpă în git.
— De unde veniți ?
— De unde vin drumuri drepte. De unde răsare soarele dimineața și rămîne o pădure în urmă și la cărui căi sunt bun !
— Sunteți fiu de țaran ?
— Da.
— Și Reșița ?
— Aici s-au oprit caii. Mai departe n-au vrut să mergă și țaranul nu poate trăi fără cal.

Rîul de fontă curgea de-acuma pe gîh-buri, dumneavoastră stăteați cu mine mai lîngă ușă, rideați și sclipeți ca poleiul, era pulbere de siliciu în aer, se asternuse pe chip și pe haine, în hala aceea străbătută de roiri roșii de fluturi erați ca un brad de crăciun.
— Nu vă e frică ?
— De ce ?
— Nu vă e greu ?
— Da de ce ?
— Mi-a zis cineva că pun întrebări complicate dar dumneavoastră aș vrea să mă înțelegă exact : e frică, e greu, meștere ?

V-ați întors către mine și ați ris multă vreme sub pălăria aceea cludată cu borurile răs-frite pe spate, o pălărie rotundă și albă ca de crescător de albine sau poate o pălărie de matelot. Ați ris în felul acela care aduce multă lume în preajmă și cînd toată echipa s-a strîns de față, cu minușa de cavalier de turnir înălțată în aer ați strigat : dragoste ! Dragoste, dragoste, iubire de rosturi, iubire pe viață și moarte, am acasă de douăzeci de ani o femeie, nici acolo nu merge altfel. Lumea asta e împărțită toată în drumuri, fată sau domnișoară, ce sunteți, singurul capăt e al drumului drept.

Stimate maistre Cornei, cînd am ieșit afară dela furnale era soare și toamnă frumoasă cu păsări pe cer. Vreau să vă spun că scrisoarea asta n-are nici un fel de putere, fiindcă dumneavoastră ajuge că sunteți ca să fie bine de jurîmprejur. Dar memoria are putere și are și inimă, dacă știe să bată, și sub lumina asta curată de soare eu jur că n-am să vă uit niciodată și că pe urmele dumneavoastră am să în drumul drept.

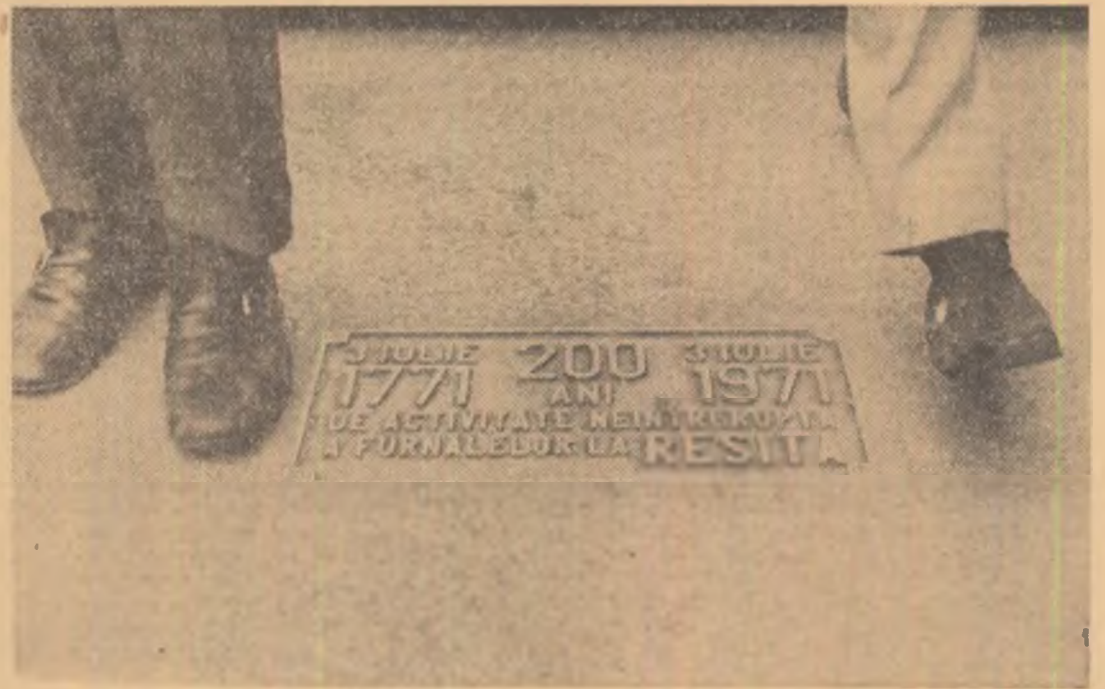
Oameni de caracter

Prin expresia aceasta înțelegem de obicei un om pe care te poți bizui în orice împrejurare, prezibil în orice acțiune și egal cu sine. Recomandarea „e un om de caracter” nu se poate face chiar atît de ușor. Aici se ezită mai mult. Însul poate intruși tot felul de calități de prestigiu, a avea caracter însă nu e numai o calitate, e un mod complet de a fi. Contrariul său, omul versatil, are, poate avea, într-o etapă de dezvoltare a societății în care criteriile de apreciere mai pot naște confuzii trecătoare — succese facile, rezeși și neproporționale cu munca depusă, cu puterea de a produce și cu cealaltă putere, de adevăr moral, a vieții sale, și cu atașamentul spontan la o activitate comună. Trage ca bou — se zice — nu se descurcă, „nu sesizează situația”. Acest fel de a judeca un om aparține desigur insului schimbător care nu privește existența ca pe un întreg, ca pe o experiență unică, ci ca pe o înfinitate de procedee de a fi, rînd pe rînd încercate și părăsite. Făcînd la urmă socoteala (și această socoteală se face totdeauna) reiese că el, acesta din urmă, nici nu a trăit în adevăratul înțeles al cuvîntului, că seriile sale succesive de adaptări sint tot alțea auto-excluderi din existență sau morți neînregistrate.

Omul de caracter și sperie puțin pe cei ce nu-l au, firește. Spinarea sa, dacă un eveniment se exercită insistent și brutal asupra ei, are darul nefericit că nu se pliază centimetru cu centimetru, ci se rupe deodată cu o mișcare dramatică. Adevărul însă e că mai curînd sau mai tîrziu și de cele mai multe ori — fapt verificat — în fața unei atitudinî drze, dozîndu-și bine resursele fizice și morale, presiunea brutalității slăbește, n-are cum să nu slăbească, brutalitatea fiind o stare ne-inteligentă, dezarmată spiritual. Literatura majoră a lumii este plină de asemenea eroi exemplari. Nu văd cum ar fi posibil, fără să nu cădem în alexandrisim — și cultura noastră este departe de a fi obosit, — un roman sau o piesă de teatru lipsită de un astfel de tip uman lucrat în toate dimensiunile lui complexe, neuitînd dimensiunea artistică. Simpatia publicului merge hotărît spre acest erou, defîndătorul greoi, în aparență naiv, al celor mai bune însușiri omenești, despre care avem cu toții idee, vorbesc de însușiri, pe care nu toți reușim să le aplicăm consecvent. Iată însă că pe scenă sau în paginile cărții, eroul — eroul credibil, nu jantosa, fiindcă acest erou s-a văzut și el cuprins de o îmbrățișare mincinoasă — tranșează net problema, dînd vieții o perspectivă nebînuită, trezîndu-ne din amorfeală, din comoditatea răspunsurilor. E pentru toți o revanșă și o garanție, dacă arta convinge, că victoria ultimă trece de partea omului care merge drept înainte. Dar, reflectînd puțin, nu victoria e cuvîntul cel mai potrivit. E mai mult decît atît, e sentimentul profund că existența are o mătăcă a ei autentică, una singură, nici biruințe, nici înfrîngerii, nici bucurii, nici dureri, un virtex sublim și scînteietor, numai — mătăcă de loc lină sau confortabilă, totuși ce lucru tulburător ! a noastră. Toate gesturile spectaculoase ale istoriei se reduc cu vremea, se pipernicesc ca stelele pitice. Războaiele îndepărtate nici nu se mai știe bine cine și contra cui le-a dus și de ce. Strălucirea generalilor pâlăste. Frazele marilor retori cel mult dacă le ascultăm ca pe o muzică, frumoasă, e drept, străind însă de sufletul nostru modern, agitat. Rămîne, transmîndu-și din generație în generație u-neltele, din ce în ce mai perfecționate, dar pline de aceleași pete de lut, marcate de fum, funingine și sudoare, fața omului cel mai aproape de ideea de om, omul muncitor.

Cuportul dudăie de vîlăuți, jerva de foc fișnește. Trebuie o încordare excepțională a intelectului, trebuie o concentrare specială a talentului, ca să poți rezista, fără timiditate și fără nici o muștrare de cuget, în fața acestui virtex sublim și scînteietor, imaginea existenței vii, a complexității ei. Reșița, minunată școală a oamenilor de caracter, întregînd focul de două sute de ani, te îndeamnă la gravitate. Acești bărbați voinici, buni la suflet, devotați, părinți de copii, temelia traică, de nezdruccinat, a societății noastre socialiste, sint frații bunți ai lui Prometeu, simbolul civilizației omenești ; ai lui Prometeu, eroul problematic, încăpășinat și cel mai de caracter.

Constantin ȚOIU

incăodată și încăodată despre realism

Am citit de mult, nu-mi mai amintesc unde, o veche legendă care istorisea cum a pierit un vestit pictor chinez. El s-ar fi apucat, atunci când arta lui atinsese desăvârșirea, să închipuie pe pinză, cu tușuri delicate, o grădină de vis; totul în ea era plin de farmec, iarba mătăsoasă, florile suave, pomii grațioși, cărările care compuneau misterioasa labirinturi, izvoarele sculpturale, punțile ar-cuite grație peste iriaze argintii, peștii mirific colorați și mulțimea păsărilor cîntătoare. În fundul tabloului se vedea o peșteră cu umbre mai, imbiatoare. Pictorul a intrat acolo și n-a mai ieșit niciodată. Legenda aceasta poate fi invocată în sens estetic ca un exemplu de autonomie absolută a imaginației creatoare. Ficțiunile artistice au o viață de sine stătătoare; în universul lor plămăntorii de lumi născocite își găsesc o lungă călătorie aspirație la liniște și pace.

Dar putem interpreta povestea și altfel. Realismul picturii a fost atât de puternic încât ficțiunea a prins efectiv viață absorbindu-l pe artist. Și lui Apelle se spune că păsările au venit să ciugulească strugurii zugrăviți. În Jorge Luis Borges găsim o parabolă asemănătoare, tot de inspirație extrem orientată: unul din împărații Chinei și-a dus sula să viziteze palatul; străbătând imensa clădire de porcelan, cu nenumărate încăperi, curți interioare și savanți arhitecți, cei cărora le era dat să contemple mereu noile minuni se întreacău în exclamații de uimire. Numai poezia tăcea și părea că-și plimbea peste surprinzătorul spectacol un ochi indiferent. Aproape de capătul itinerariului, el răsti însă vorbele care i-au dus în același timp — spun istoricii... subtilii, moartea și imortalitatea. Era un poem foarte scurt, nimeni nu și-l mai amintește. Dar descria palatul intrat cu o fidelitate uluitoare. Nu lipsea nimic, nici o oglindă fumurie, nici un dragon sculptat, nici o miniatură desenată pe albastrele și portocaliile porcelanuri. Toată lumea rămasă cu gura căscată. Împăratul se minie însă cumplit, îi strigă furios poetului: „Mi-ai furat palatul!” și-i tăie pe loc capul.

Acestor ingenioase jocuri străvechi, cu puterile fanteziei ome-nesti sint tentat să le descopăr un tîlc neașteptat de actual. Sint ele oare imaginabile într-o artă abstractă, complet nonfigurativă? Unde s-a disparat pictorul fabulos, fără perche? Între linii frînte și planuri geometrice colțuroase? În niște pereți murdare de culoare?

Prin ce să poată avea mîndria poetul de a-i disputa împăratului bogățiile fără număr? Înșirînd cuvinte vidate de sensurile lor grele materiale? Mulțumindu-se cu un pur delir verbal inteligibil?

Ne întorcem oricum am suti-o, la eterna problemă a realismului. Și-au făcut loc treptat în cărțile teoreticienilor literaturii și articolele criticilor niște jumătăți, sferturi sau optimi de adevă-ruri, pe care, neglijînd să le măsurăm exact întinderea, ne-am obișnuit să le acceptăm așa ciobite, cu impresia că sint ultimul cuvînt al fineții intelectuale. Tot mai des întîlnim spunîndu-se că poe-zia, romanul, comedia, drama și tragedia sint opere de „fictiune pură”. Ferească Dumnezeu să le împuțăm că nu respectă realitatea,

OV. S. CROHMĂLNICEANU

aceasta e sociologism grosolan, vulgaritate, dovadă de incultură crosă. Fără îndoială că literatura nu reproduce viața, lucrurile existente din jurul nostru, așa cum sint, nu ore amiaza să concu-reze cu aparatul fotografic, cu magnetofonul și nici măcar cu camera de filmat. La ce ne-ar folosi dacă ar face aceasta? Cui îi trebuiesc copii după natură, procese verbale ale unor sedințe de producție, ilustrații colorate la acțiunea legilor istoriei?

E iorăș clar că literatura ca și arta sint produsele imaginației creatoare omenesti și lucrează practic cu ficțiuni. Cum însă ajung acestea din urmă să devie „pure” nu ni s-a arătat niciodată pînă astăzi. Dacă atributul cu pricina urmărește să ne atragă atenția că universul literaturii are o existență imaginată, atunci e prost ales, intrucît plecid de la o distincție judicioasă spune ceva neadevărat. Ar fi stupid, bineînțeles, să confundăm lumea ficțiunilor artistice cu cea reală și să protestăm cînd Shakespeare pune fantomele să vorbească sau Blaga prezintă o pasăre prefăcîndu-se în om. Dar niciun poet, oricîtă imaginație ar avea, nu poate construi nimic „pur”, adică fără nici o conțințentă cu lumea în care ne mișcăm. Cea mai delirantă fantezie e silită

prin însăși natura umană a structurilor noastre mentale să se refere neconștient, vînd nevrînd, la realitățile existente. Pînă și autorii de romane științifico-fantastice ori de cite ori descriu alte universuri, trebuie să combine, fatal, tot datele lumii noastre într-o manieră năstrușnică. Extrapămînteni au patru mîini, trei sau cinci picioare, comunică telepatic, gîndesc cu un singur creier comun, ș.a.m.d., dar nu sint alcătuiți absolut diferit. Fantastical „pur” e de necon-cept pentru o minte omeoescă. Haz are faptul că niciun critic, care refuză cu vehemență raportarea literaturii la realitate, nu reușește să elogieze sau să respingă o operă de „fictiune curată” fără a invoca argumente... realiste. Fiindcă ce alt criteriu ar putea găsi spre a arăta că o construcție „pur imaginată”, cum susține el, posedă sau nu coerența interioară, puterea de a se ține, struc-tura, caracteristică tuturor lucrurilor încheiate. Aceasta e o cheștiune de organizare funcțională, cu un anumit sens și unde intervine „semnificația” răsare inexorabil lumea reală. Ficțiunile artistice nu sint, așadar, niciodată „pure”. Chiar și cele mai gratuite în aparență dintre ele vorbesc despre o experiență umană colectivă, scoasă din împrejurări istorice concrete. Ba se întîmplă de multe ori ca abia în ele să descoperim exprimată, sub forma construcției imaginare, conștiința maximă a unui grup social dintr-o anumită epocă. Regretatul gînditor marxist, Lucien Goldman a arătat admirabil cum „Andromaca” lui Racine răspunde problemelor tragice cărora trebuia să le facă față miscarea jansenistă extremă și, prin aceasta, nobilimea de robă franceză la mijlocul secolului XVII.

Legătura profundă și semnificativă între universul imaginat al operelor literare, bogate și originale, și lumea reală, nereducîndu-se nici la o suprapunere naivă, nici la o corespondență sim-plistă alegorică sau simbolică, rezultă din structurile men-tale ineseși forjate de o societate dată și de problemele ei specifice. De aceea ne interesează ideologia implicată a unei creații artistice. Cîtă vreme n-am degajat viziunea despre lume pe care o aduce o operă literară, nu putem afirma că am înțele-s cu adevărat ce ne spune ea și-i putem judeca efectiv valoarea estetică. Cine strîmbă din nas, cînd aude punîndu-se asemenea probleme, degeaba face declarații de adiaziune la marxism; ceea ce ne oferă cu dămieci sint numai vorbe, nu fapte!

Șerban cel Rău

Intervievat de către Adrian Păunescu, criticul Șerban Cioculescu ne-a pus în fața unui memorabil document de istorie literară. Sigur, ceea ce ne-a impresionat cel mai puternic nu este reetlarea marilor sale daruri carturarști ci confesia dramatică a unei ființe care se socotește apropiată și de alt crepus-cul decît cel autumnal spre care ne îndreptăm... Verva știută, aproape antipatic de egală, a celui ce ni l-a redat într-o ediție definitivă pe Caragiale, prinț al zeflemei can-dide, pare să se fi domolit, replica e mai ostentivă, mai groaie poate și criticul își mărturisește cu a-mărăciune condiția de om îmbră-tit printre cărți. Spectacol teribil: un bărbat tînar, înarmat cu defe-rența învățacelui lui „crud” și sarcastic, îl smulge temutului critic cuvintele unui posibil testa-ment.

Ciudad destin! Să lucrezi printre priviri ostile, să intri în conflict cu autori din generația ta dar și cu autori din generația copiilor tăi. Fragil, purtător al unei bizare mustăți, cu toate datele prințului nefericit dar pîrînd mai ales pa-sărea tiranică (pradă eternă a cari-caturistilor facili) omul mai întîi rău, neimpacabil, cirtitor... Ciudad destin... Îi dorești vîrstă patri-arhilor dar nu uiti frigul deșus pe literele cu care s-a spovedit și — odată încheiată lectura — trebuie să spun că l-am gîndit pe bătrînul cărturar cu o căldură apropiată de dragoste. Nu mi-a plăcut niciodată. L-am urmărit cu iritare și mă gin-deam cîndva să-l provoc, printr-o scrisoare „dură” la un dialog. (Și totuși, ce lucru fan stic! Un bă-trîn cu care cutezi să te bați, un bătrîn în care vezi, oricînd, cava-lerul...) Nichita Stănescu mi-a po-vestit un episod tulburător: Șer-ban cel Rău, imamorat pînă peste coate de nepoțica lui, s-a deplasat la grădina zoologică și s-a fotogra-fiat în anturajul leilor, tigrilor și girafelor pentru a-i dovedi feței-tei „vitejiile” bunicului. Se pare că acele poze există. Am vrut să le fur și să le public pentru a-l „des-puia” pe bunicul-Tartarin, de în-semnele „spaimii” care i-au adus o celebritate dureroasă. M-am răzgîndit. Prea a fost, prea e, rău... Lui Nichita i-a inventat înierii ca Pristanda steagurile electorale, de curînd l-a bruscat pe un tînar talentat (Paul Emanuel) într-un articol în care era parcă bucuros că poate spune nu, pe un venera-bil eminescolog l-a urmărit în eu-bioasă feroare, din eroare în e-roare, în mai mulți „articuli” etc., etc... Și cu clasiții a fost rău. Pen-tru bătrînul meșter, „Ciocoi vechi și noi nu are nici o valoare esteti-că”, omului Odobescu îi reproșează plăcerile gastronomice dar și pro-pensiunea suiciderii. Negruzzi și un diletant de calitate etc., etc... Șerban Cioculescu și-a asumat cu stoicism rolul „răului”; spiri-tul său a putut părea animat doar de porniri distructive, malicia i-a cenzurat „sfătoșeniile” care l-ar fi „salvat” și ne apare azi ca un caz literalmente aparte al literaturii române. Îi vom regreta? Îi vor regreta scriitorii ce ne vor urma? Sint sigur că da, după cum sint sigur că voluntara-i poză de damnat e, interior, dinamitată de suavități, drapate în fraze apocri-fe cinice, intențiile sale sint sincrone cu ale cititorilor gîndirii literare românești: împingerea literaturii române pe pragurile universalității.

Drag kamikadze, criticul ne a-pare ca o necesitate de prim or-dine a obștei scriitoricești și, de-ar fi trebuit să-l creem, capacitatea noastră de invenție nu cred că ar fi putut întrece exemplarul de excep-ție ce ni s-a oferit într-un act de jertfă.

Îi aștept răutățile, pe ale sale ca și pe ale lui Alexandru Pîru care pare a-i urma pe jețul cu mară-cini și cred că și despre domnia sa putem vorbi ca despre un bă-trîn de viitor...

Gheorghe TOMOZEI

Je dors sur des planches humides,
Sous moi se heurtent les flots gris —
Le sommeil lui, car il me semble
Qu'on marche sur le pont-levis.

Un vide historique s'étend,
Je cherche le temps où je vis...
Le sens sous le poids de l'averse
S'effondrer les lourds pilotes.

Tant de nuits qu'il pleut sans vacarme...
En tressaillant, j'attends l'alarme...
Je reste seul, brisant le charme
Des habitations lacustres.

Tant de nuits qu'il pleut sans vacarme...
Et s'effondrent les lourds cerceux en plomb,
Les fleurs en plomb, le lugubre suaire —
L'étais seul... le vent hantait l'assuaire...
Elles grincaient, les couronnes en plomb.

Il dormait tard, mon amour en plomb
Sur des fleurs en plomb; sourd à ma prière —
L'avais froid, seul, près du mort solitaire...
Des ailes ployaient sous le poids du plomb

Gh. Bacovia
(En français par Raoul ESCADE)

Portrait de
CONSTANTIN POPOVICI

george bacovia

„Aud materia plîngînd”

Prin cîte perdele de ploaie și cîte de dese, prin cîte de abundente și cîte de lente nin-sori, prin cîte pustietăți de oraș întornat, de abator, de timp uitat peste care se abat doar corbii treburate să treacă, urmînd umbra lui Bacovia, pentru ca să ajungi, într-un tir-ziu, acolo, în acel centru al tîngurii, de unde se aude o inimitabilă voce lamentîndu-se. Al cui este acest lamentu originar, arhetip al tristețelor, al melancoliilor, al gemetelor din această poezie? El nu poate fi al poetului și numai al său, plîns preoie-nesc, deoarece poetul însuși pare că îl aude din afară înfiorat. Încercînd să-l surprînză el în nucleul propriu, esențial, al eului său liric, descoperi altul. Ce aude Bacovia, ne-o spune adeseori, dar niciodată atît de limpede ca în acel binecunoscut vers din Lacustră: „Aud materia plîngînd”.

Este tulburătoare (și ireductibilă la sim-plica relație a „influenței”) prezența lui Emi-nescu ce se străvede — ca prin filigran — în țesătura poetică bacoviană. Prezența ambigvă Bacovia n-a receptat doar direct efluvii pe care le emana poezia marelui înaintaș. Deturnarea acestor efluvii prin rezistență, prin opoziție, este cel puțin egală în măsură cu acceptarea lor. Mai curînd decît unele sonori eminesciene pe care le poți recunoaște — îndeosebi în perioada tirzie, oboșită, a lui Ba-covia —, surprînzî unghiul de refracție pe care-l face, în creația acestuia din urmă, liniile ce provin din creația celui dintîi. Astfel, atît din poezia unuia cît și din a celuiălalt răzbat un vaier ce urcă din adîncuri. Dar izvorul acestui lamentu esențial nu este același al Eminescu și la Bacovia; vocea celui care-și face auzit plînsul este alta, iar vocea poetilor care ni-l transmit este neconfundabilă.

Din laboratorul lui Eminescu (la Rugăci-nea unui Dac și la Scrisoarea I) a fost ex-tras acest vers care îndeamnă la nesfîrșite reflexii: „De plînge Demurgos, doar el aude plînsu-și”. Nu este în acest vers, cum s-a spus, un plîns al cosmosului, ci al creatoru-lui. Plînge chiar impasibilul arhitect, cel care-l refuză lui Hyperion posibilitatea suferin-ței în timp și a morții. Plîns transcendent, ce nu se poate auzi în lumea muritorilor („doar el aude plînsu-și”), lamentu pe care poetul îl „aude” doar printr-un fel de supo-ziție metafizică („de plînge Demurgos...”). Din această stranie tînguire presupusă a lui Demurg derivă, în poezia lui Eminescu, vaietul mistitului al poetului-creator. „De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet” — sună în ver-siunea sa definitivă versul din *Oda în metru antic* care, într-o formă intermediară, anterioară, din labirintul poetului, apare sub for-ma unui vers avînd un tîlc mai profund chiar: „De-al meu propriu eînt, mistuit mă mintuie”. Creația — în înțelesul eminescian — este suferință mintuitoare. Ca și Demurg, Poetul plînge în și prin cîntul său. Un la-mento tulburător străbate tot ce poartă pe-cetea creației. E tînguirea dintîi a creatorului.

Din lirica bacoviană, orice forță demur-gică este absentă. Demurg s-a mistuit în gol și singură natura e prezentă. Plînsul ce stră-bate straturile acestui univers liric nu este al creatorului cît al „materiei”. Versul amîn-tit din Lacustră — „aud materia plîngînd” — co-respunde versului eminescian amînțit mai sus: „De plînge Demurgos, doar el aude plînsu-și”, căci amîndouă indică zona cea mai adîncă, sursa tîngurii celor două poezii, dar în același timp, face sensibilă divergența acestor creații lirice, maxima lor depărtare. Pentru romanticul Eminescu, plînsul e întot-deauna al unui ins, chiar și atunci cînd acesta este Demurg, misteriosul arhitect al univer-sului, chiar și atunci cînd cel ce plînge nu se aude pe sine, ca în aceste versuri ce apar-tin, de asemenea, laboratorului eminescian: „El dorm cum doarme un haos, pătruns de sine însuși, / Ca cel ce-n visu-i plînge, dar nu-și aude plînsu-și” (ed. Perpessicus IV, 387). Pentru Bacovia, plînsul este tînguire cosmică. El nu-și permite nici-o mîtică antro-pomorfizare. Vaietul pare obiectivat ca în cla-sicul „Sunt lacrimae rerum”. Un Bacovia cla-sic? Nu, fără îndoială. Dar un Bacovia mo-dern, constituindu-se în bună măsură prin antiromantismul său.

Pornind de la observarea acestui caracter „material” al lamentu-ului bacovian schițăm trei corolare privind creația lirică și persona-litatea poetului.

Plînsul, așadar, este întotdeauna al altuia. Chiar dacă răsună în sufletul însuși al poetului, sensibil la tot ce e tînguire, plînsul vine de aiurea, dintr-o lume a materiei înstrăi-nate.

„Auzi ploaia plînge pe drum”. „Lampa plînge...”; „...plînsul toamnei din havuzele-nnoptate”; „Adorm... ascult... Afară, la fe-reastră, toamna a spus — Of!...”; „In odaie, trist sună lemnul mut...”; „Copacii pe strădă oftează”. Pînă și iubirea poetului geme doar atunci cînd, defunctă, este de-parte de el, preschimbata în substanță moartă: „Si-aud gemînd amorul meu defunct.” Lamento al naturii în derelicțiune. Elementele firii sint părăsite, golițe. Nimic nu e înfînit, totul e finit în natura aceasta. Bacovia nu-și îngăduie nici-o aspirație, nici nostalgie a infinitului. Nici reveria sa (ca aceea a unui Baudelaire), nici inteligența sa (ca aceea a unui Poe) nu aspiră să pătrundă vreun mister. În poezia sa nu sint mistere înfricoșătoare — mitice, metafizice. Nici-un misterium tremendum. Teama care planează totuși în atmosfera lirică bacoviană, care

umanități

pătrunde sau, mai exact, se degajă din inter-sițiile universului său liric, derivă din acea jalnică stare de derelicțiune a naturii. Natura sterilizată; nimic fecund în ea (ca la Arghezi care cunoaște o poezie a rodului și proliferării monstruoase). De plumb, de pia-tră, de fier (oraș, casă, flori, antonipuri, aripi, amor etc.) viața e petrificată. Nici-o transparență. Univers la antipodii celui bau-delairian în care abundă focul, aurul, soare-le, luminile, căldurile, parfumurile, „splen-dorile” volatile, transparente, în care chiar putrefacția e „fosforescentă”. Niciun lirism al putrefacției la Bacovia. Să nu înțelegem poezia *Cuptor*. Pe catafalc, de căldură-n oraș. Incet, cadavrele se descompun... — ca pe o apologie a corupției. În *La Cha-rogne* a lui Baudelaire o viață superlativă, dezlanțuită, colcăie în măruntaiele cadav-rului, exaltare a vieții în anihilarea ei. Nici-o asemenea extază la Bacovia. Răceala avaticului (ploaie, ninsoare, plumb ca un lichid greu) este dominantă. Materia bacoviană se lamentează, căci e stearpă, înstrăi-nată de sursa vieții. Metafelele sterile, zăpada și ploaia care nu fecundează, asociate cu culorile reci (gri, argintiu), cu albul și ne-grul, deci cu anihilarea culorilor în totali-tatea lor sau cu negarea culorii participă la o metaforică a sterilității. Bacovia nu crede într-o creație cosmică și universul său e sup-us unei fatale entropii. Materia plînge, în poezia lui, propriul el vid. Intuneric și ră-ceala ei. Lamento al unui univers nelumi-nat, opac în care creatura trece prin ceață, prin perdele de ploaie, prin ninsoare, orbe-căie prin tenebre, prin „noaptea udă”. Ră-ceala, opacitate, duritate semnifică sterilită-tea esențială.

Dar poetul nu cunoaște nici beția creației, extaza creatorului. Artistul se neagă într-insul neconștient și creația sa are loc în ciuda, în pofida negației, e — cum vom vedea — un triumf asupra ei. Cît de profundă este această negare a creației înțelegem dintr-o serie de gesturi simptomatice ale poetului (în poezia sa, firește). Și, înainte de toate, din marea pasivitate a însului bacovian (încă o dată nu ne referim aici la omul Ba-covia, ci la „chipul” său poetic). În fața lu-crurilor acest ins e pierdut. El se lasă pă-truns, străbătut. E la discreția altora, a lu-crurilor, a elementelor. Se lasă dus, mutat, lovit de val. Senzațiile nu sint, pentru el, prilej de acțiune, ci de suferință. El nu face ceva ci i se întîmplă ceva. Poeziile consen-nează stări nu acte. În el lucrurile se pe-trec cu participarea sa resemnată ori „ner-voasă”: „Ca și zarea, gîndul meu se înne-gri”. Gesturile sale sint de acceptare, iar rarele acțiuni sint derizorii ori dezolante: „Și de lume tot mai singur, mai barbar / Trist cu o pană mîtur vatra, solitar...” Ma-rea pasivitate tinde spre letargie. Incertitu-

dini, nehotărîri, marasm, acedie îndică, toate, grava leziune a centrilor activi, su-ferința creatorului din el. Sedus de vid, de van, de desert, el nu opune nici-o rezistență chemărilor potrivnice creației? Dar creația aceasta există. Desigur, mereu fragilă, me-reu amenințată și purtînd în straturile ei cele mai intime tremurul continuu al ace-tei amenințări. Bacovia nu cunoaște și nici nu caută — asemenea „damnaților” — o trăire extatică ori un stupefiant în poezie, în limbaj. El refuză faldurile sumptuoase, solemnitatea „marei poezii”. Teribil de lu-cid, ironia sa mușcă în miturile artistului emise de romantici, preschimbate în mărun-țiș sentimental într-o perspectivă mie-burgeză a sfîrșitului de veac. „Tu citești nazalînd O poemă decadentă, cadaveric parfumată, / Monotonă”. Autoflagelare a spiritului creator. „Duda visează-un poet. / Bizar, singularic, nebun.” Totul, pînă la con-damnarea creatorului dintr-insul: „Azi nu mai scriu nimic...”

Sterilitatea „materiei”, anihilarea creato-rului sint strîns asociate cu neutralitatea, depersonalizarea vorbirii. Abundă în poezia lui Bacovia verbele impersonale, acțiunile pe care nu le face cineva, care nu au un agent. Prezența obsedantă a ploii, a ninsoării este, în același timp, aceea a unor elemente reci, sterile, mortificatoare și prezență a imper-sonalului. Natura bacoviană nu acționează ci e — dacă se poate spune astfel — acțio-nată. Ea nu e, ca să folosim o veche dis-tincție filozofică, natura naturans ci natura naturată. Ploaie, „ninge grozav”, „ninge gri”, burează, „e foșnet”, „e somn”. Convulsii ale unei materii în fond static, în care som-nul e greu, de plumb. O tristețe fără nume, ireductibilă la tristețea preasubiectivă a poetului, plutește în atmosfera acestei lirici. Plînsul bacovian, de la care am pornit în acest scurt comentariu, nu este doar al in-sului, nici chiar atunci cînd e zguduit de „un plîns intern” ca de un seism ce depă-șește hotarele ființei, căci (asemeni expre-siei impersonale a lui Verlaine din versul: „Il pleure dans mon coeur”) poetul știe că ploaia și zăpada și lacrimile cad într-insul, dar nu el e cel care stîrșește, că participă la ele și că torentul lor chiar n-ar putea să modifice un punct ferm, de impasibilitate a sa: „În cercul lumii comun și avar... / Mă zgudue de mult un plîns intern; Și-acest fel (de-a fi) va fi etern / Și de nimic pe lume, nu tresar.”

„Și de nimic pe lume nu tresar”. Să fie, oare, aici, într-o zonă a impasibilității chiar, acel punct ferm a cărui existență, oricum, trebuie să o presupunem pentru ca să în-țelegem cum a fost cu puțință într-o exis-tență tarată, minată, ruinată, într-o lungă experiență a eșecului, acel triumf al creației care e poezia lui Bacovia? Fără îndoială, omul a avut o rară vocație a eșecului. Dar, în același timp, printr-o ironică răsturnare a destinului său, o rară vocație de a face să eșueze eșecul. Poezia sa este o izbîndă a expresiei asupra mizeriilor unei existențe, un eșec al eșecului. A poematiza — așa cum a făcut-o el — eșecul, înseamnă a triumfa asupra lui. Aceasta pentru că, printre altele, a cîntit cuvîntul poetic și — dincolo de toate temerile și disperările și neîncrederele sale — a crezut într-o relație fermă dintre cuvinte și lucruri. A crezut în corespondența dintre cuvînt și materie. Cuvintele poeziei sale devin astfel lucruri ce se vor savurate ca atare, ele avînd savoarea materială a lu-crurilor. Nu e vorba, aici, doar de rafina-te eforturi ale simbolismului. Poezia lui Bacovia nu poate fi subsumată în esența ei unei poetici simboliste. În chiar prozaimiele voite ale acestui poet — care ironiza într-insul „creatorul” — printre locurile co-mune suspendate într-un vid al ironiei, des-coperi distanța pe care artistul și-o ia față de obiectul artei sale. Nici-o beție la acest liric al rupturii cu „burghezele zări” ale so-cietății și artei. Ci multă luciditate la acest „nervos”.

Recitîndu-l, azi, ascultînd în versul său „materia plîngînd”, ca un bas continuu, des-lușesc armonicele acestei voci, căutarea triumfătoare a poetului expresiei fericeite.

Nicolae BALOTA

Portrait de
FLORICA CORDESCU

Lacustră

De-atîtea nopți aud plînd,
Aud materia plîngînd...
Sint singur, și mă duce-un gînd
Spre lacuțele lacustre.

Si parcă dorm pe sclinduri ude,
In spate mă izbește-un val —
Tresar prin somn, și mi se pare
Că n-am tras podul de la mal.

Un gol istoric se întinde,
Pe-aceleși vremuri mă găsesc...
Si sint cum de oțita ploaie
Piloții grii se prăbușesc.

De-atîtea nopți aud plînd,
Tot tresrînd, tot așteptînd...
Sint singur, și mă duce-un gînd
Spre lacuțele lacustre.

Plumb

Dormeau adînc siciele de plumb
Și flori de plumb și funerar vestmint
Stam singur în covoa... și era vînt...
Și scrițiau coronele de plumb.

Dormea întors amorul meu de plumb
Pe flori de plumb, și-am început să-l strig
Stam singur lîngă mort... și era trig
Și-i atîrnau aripile de plumb.

Lacustre

Tant de nuits qu'il pleut sans vacarme...
J'entends la matière en larmes...
Le reste seul, brisant le charme
Des habitations lacustres.

Je dors sur des planches humides,
Sous moi se heurtent les flots gris —
Le sommeil lui, car il me semble
Qu'on marche sur le pont-levis.

Un vide historique s'étend,
Je cherche le temps où je vis...
Le sens sous le poids de l'averse
S'effondrer les lourds pilotes.

Tant de nuits qu'il pleut sans vacarme...
En tressaillant, j'attends l'alarme...
Je reste seul, brisant le charme
Des habitations lacustres.

Plomb

Ils s'endormaient, les lourds cerceux en plomb,
Les fleurs en plomb, le lugubre suaire —
L'étais seul... le vent hantait l'assuaire...
Elles grincaient, les couronnes en plomb.

Il dormait tard, mon amour en plomb
Sur des fleurs en plomb; sourd à ma prière —
L'avais froid, seul, près du mort solitaire...
Des ailes ployaient sous le poids du plomb

Gh. Bacovia
(En français par Raoul ESCADE)

Virtuțile și seriozitatea Reșiței

Privit astăzi, peisajul ce încadrează Reșița arată semnele unei ordini riguroase. Pădurile bătrâne au fost tăiate pe suprafețe întinse, fie pentru a face loc așezărilor miniere, fie pentru a da combustibil; apele au fost zăgăzuite, canalizate, purtate chiar pe viaducte spectaculoase; relieful însuși a fost modificat: dealuri cu urme tradiționale și pitorești au fost tăiate de cariere ori fundații și învodate de clădiri, altele, cu nume artificiale, au crescut între timp. Chiar la intrarea de oraș dinspre Nord se află un platou înalt de culoare cenușiu-albăstru peste care se prelinge și de zi ca o lavă zgura fierbinte adusă de la furnale. De aici și denumirea nemțească a dealului, Schlackensturz (Răsturnarea zgurii), la poalele căruia se spune că își căutau noaptea un adăpost cold șomerii de pe vremuri.

Dar, cu toate că natura a fost aici de mult așezată și folosită până la capăt, nu și-a pierdut vigorența; verdeața năvălește printre perlele de sticlă ai halelor iar podurile rulante aproape că ating coronoarele arborilor. Apa care pune în mișcare turbine, răcește metale și absoarbe gaze, scurgându-se apoi groasă de uliuri, împuțată și sleită la ieșirea din oraș, își regăsește peste doar câțiva kilometri limpezimea și răcoarea. Numai măruntăiea pământului răcolite, întoarse pe dos, în altă parte de exploatare minieră par să se fi istovit și în cite un loc de o sălăbăcie frumusețe întinseși brusuc un moman de reziduuri — semn al unei galerii părăsite.

Raportat la dimensiunile uzinelor și la capacitatea lor de producere, orașul — în perimetrul lui vechi — are un aspect aproape diminutiv, cu căsuțe modeste, tipice, pitite pe coasta dealului, cu un aer familial, pașnic și desuet care e al tuturor localităților de acest fel în Mittel-Europa ori din Silezia. În ultimele două decenii s-au construit însă trei mari cartiere în partea de nord care i-au dat altă structură și alt specific.

Viața modernă a orașului păstrează încă vechi ritmului proletare. Ritmul cotidian e dictat de sirene, anunțate acte de muncă și comandate de formule specifice al căror înțeles etimologic e astăzi pentru mulți pierdut. Imi amintesc că, încă în anii copilăriei mele, de 1 Mai se împodobeau porțile caselor cu ramuri verzi sau chiar cu trunchiuri întregi iar în dimineața sărbătorii lumea era trezită pentru demonstrație de către fanfara uzinelor care trecea cîntînd pe strada principia.

Populația Reșiței e foarte amestecată. Românii înșiși sint amestecați, căci în partea dinspre N-E a satului Reșița s-au așezat oameni originari din Oltenia care făceau mangal pentru cuptoarele de la Bocșa (fondate încă în 1919). De altfel la începutul sec. al 17-lea se înregistrează o imigrație de ol-

teni în Banat, care nu va fi ultima. Numele pe care și le-au dat între ei acești străini de aceeași limbă e semnificativ, pentru miracolul istoric al unității populorului român și pentru conștiința acestei unități. Cei veniți de peste munți le spuneau băstinașilor „frătuți”, iar aceștia îi numeau „jărani” — de la Jara căreia simeau că-i aparțin cu toții.

Românii lor li s-au adăugat apoi valuri de coloniști de toate națiile: germani în primul rînd (austrieci din Styria și Corynthia), boemi, slovaci, italieni, francezi și chiar spanioli și, desigur, maghiari și sîrbi din vecinătate.

E semnificativ că Revoluția de la 1848 i-a găsit pe toți în spatele aceluiași baricade. Așadar muncitorii reșițeni au ajuns devreme la o solidaritate de clasă. Ea s-a întîrit în anii noștri

Schițe de portretizare a orașului de criticul literar Mircea Martin

prin comunitatea aceleiași ideal constructiv și astăzi Reșița oferă un model de rezolvare în chiar procesul muncii a problemei naționale în spiritul unei depline și firești egalități.

Dar cea mai însemnată pildă a Reșiței constă într-un anumit mod de a munci, în respectul pentru muncă și pentru meserie. Aceasta e deprinsă de la meșteri precupeți și neconșcivi. Virtuozitatea reșițeană se explică în primul rînd prin seriozitatea reșițeană. Există aici o moralitate a muncii și a lucrului bine făcut, pînă la capăt făcut, o exigență și o aplicație care au trecut în ereditate. Cine are școala Reșiței nu concepe să lucreze de mintuală, să nu și acopere cuvîntul dat cu fapta. Proba de meserie devine o probă de omenie. E adinec înrădăcinată în mentalitatea reșițeană ideea că mai întii trebuie să dai și apoi să ceri. „Cinste ție că ești plătit” — așa comenta un mustru de la furnale îndeplinirea sarcinilor de plan. Așa se face că îndeplinirea și deseori chiar depășirea planurilor anuale capătă la Reșița un caracter de normalitate. „Poate de aceea se scrie mai puțin despre noi. Lumea s-a obișnuit să lucrăm bine — mărturisesc aceiași interlocutori. Cu altă ocazie, un inginer-delegat al uzinelor constructoare de mașini din Reșița îmi spunea că, la o consfățuire pe tară, exasperat de justi-

ficările invocate de unii colegi de la alte întreprinderi pentru nerespectarea contractelor, a rostit acest paradox ironic: „Ros-tul unei uzine este să și producă...”

Se observă în mentalitatea muncitorului reșițean o anumită rezervă, o reacție incertă, care nu vin din ezitare ci dim-potriva, din siguranță și liniște interioară. Echilibrul acesta îl dă pe deasupra variațiilor temperamentale, certitudinea că prezența lui e necesară, că meseria nu i-o poate lua nimeni, că munca lui trebuie recunoscută. Este încrederea în puterea de convingere și de urnire a faptelor.

Performanțele uzinelor reșițene și bogata carieră internațională a produselor lor sint prea cunoscute pentru a le mai pomeni aici. La fel „premierele” industriale din ultimii ani: primele turbine hidraulice, primele turbogeneratoare, etc.

Există în orice caz la Reșița o conștiință a vechimii și a înlietății chiar printre locuitorii ei mai recenți. „Nu-i nimeni mai bătrîn ca Reșița” — ne spune un maistru aglomerator. „Prin ea s-au desfășurat Hunedoara, Galații, Craiova și altele altele” — adaugă un muncitor de la furnale, argeșean de bătănie. „Oamenii sint că se integrează unei tradiții puternice, unei continuități de merit. De aceea sint repede convertiți la spiritul locului și nu ne vom mira să auzim olteni ori suceveni sosiți de citeva luni la Reșița declarîndu-se cu convingere „reșițeni”.

Aș mai fi vrut să vorbesc de spiritul de organizare ca de o altă virtute reșițeană și am în vedere vocația organizatorică a altor ingineri care au plecat de aici ca să conducă alte uzine și chiar ministere.

Dar mă gîndesc, în același timp, la gospodărirea deficitară a orașului însuși, la insuficiența preocupare pentru crearea unei ambianțe cit mai civilizate și cit mai plăcute. Ca și cînd locuitorii orașului n-ar fi aceeași cu muncitorii uzinei. Mă gîndesc la deficiențele transportului urban, la numeroasele drumuri neasfaltate...

Reșița este în sărbătoare și omagiu ce f se cuvine ar fi bine să cuprîndă și îmbunătățirea cadrului vieții orașului pe măsura Reșiței.

Reșița este cea mai veche, Reșița este cea mai puternică, Reșița este pretutîndei. În armătura fiecărei noi cetăți industriale, a fiecărei baraj, în străfunduri de pămînt și peste fiece apă, în toate mașinile și mecanismele țării, în orașe și-n sate, bate sufletul ei.

Reșița merită să fie lăudată măcar o dată la 200 de ani. Ea este un mod al prezenței și al demnității noastre în lume.

Scara numerică a motoarelor Diesel pentru locomotive fabricate la Reșița. (Imagine din hala mare a Uzinelor de construcții de mașini-Reșița)

Ne trebuie mai multe lucruri frumoase

(Urmare din pag. 8)

Rebreanu și pe Marin Preda. Dar cred că se face prea puțină reclamă față de modul în care scriu tovarășii Stancu, Barbu și Preda. Ne-ar trebui și nouă mai multă reclamă ca să știm ce mai fac scriitorii. De pildă, pot să constat că spre deosebire de alții care-și pun personajele în tot felul de situații, scriitorul Stancu își iubeste personajele. Iar scriitorul Barbu are mai multă zeflemea. Am văzut și-o piesă de Davidoglu care era bună, dar care nu mi-a plăcut. Poate unde nu spunea decît idei despre noi. Mi-au plăcut poeziile lui Eminescu și Jeeveleanu, dar tot la proză mă duc eu mai repede.

— Ce ați dori să faceți pentru concetățenii dvs., dacă de dvs. ar depinde viața lor?

— Viața lor depinde și de mine, așa că aș dori să trăiască mai bine, să fie mașini mai bune în oraș, să fie femei mai multe pentru băieții tineri și să veniți odată la noi să ne învățați și pe noi ce e frumos în poezie. La noi, cum zicea nu știu cine, totul se naște dintr-o flacăra vie. Pe unii dintre noi flacăra aceasta i costă sănătatea. De aceea cred că oțelarii ar trebui să fie și mai iubii de scriitori, care sint atît de mari iubitori de oameni. Dacă nu s-o putea la nivelul Reșiței, poate facem o întîlnire la nivelul nostru, al oamenilor ei.

După aceea ei pleacă împreună spre casele lor, unde desigur viața continuă și unde desigur copiii știu că mine părinții vor pleca din nou.

Acestea toate s-au întîmplat sîmbătă 4 septembrie și ziua era plină de fum, așa cum sint zilele pe aici și-a urmat o noapte de asemenea plină de fum, un fel de zi afumată peste luminile totuși decise ale Reșiței. La un moment dat, m-am trezit în fața Centralei siderurgice Reșița citind o inscripție al cărei conținut dovedește încă o dată că reșițenii nu fac întîmplător ceea ce fac, ci fac totul din perspectiva unei misiuni pe care o simt, singura explicație a referinței la istorie care-i călăuzeste deseori:

„Pe acest loc se află clădirea în care muncitorii uzinelor din Reșița însufleții de ideile luptei pentru libertate și dreptate socială s-au înrolat sub steagul revoluției din 1848 pentru apărarea orașului împotriva luptelor imperiale habburgice”.

Din nou și din nou — nu o muncă oarbă, ci o muncă vie, conștientă de sine și o clasă socială ce are în istorie puterea de a se organiza și de a deveni clasă conducătoare. Pentru că, la urma urmei, acesta e adevărul pe care ni-l comunică inscripția pe care am citit-o mai sus, inscripție iluminată de felul plin de știință al furnalelor și nu numai această inscripție, dar întreaga istorie a celor 200 de ani istorie neîntîmplătoare, ci rod al unei vocații, al unei încăpățînări și al unei puteri de a rezista ce decurg numai din fiorul unei misiuni.

Tinerii trebuie puși la mașinile mari

De vorbă cu CORNELI POPA

— Deci ați venit hotărîți aici?

— Ei nu. Hotărît era tata. Eu am venit cam într-o doară la școala industrială, m-am prezentat la examen și m-am hotărît după ce

hotărîseră alții c-am reușit. Pînă în '52 am fost strungar. 5 ani de zile după aceea am fost maistru, iar maistru principal sint în ultima perioadă a vieții mele.

— Mă interesează cum vă înțelegeți cu tinerii?

— Cu care?

— Cu tinerii din secția dvs.

— Cu ăștia nu e greu să te înțelegi că-i ai în mină. Dar origicî, au și ei specificul lor. Și nu numai în general așa, dar de la promoție la promoție. Îi urmăresc tot felul de gînduri și trebuie să știi să le pătrunzi. Mai toți băieții ăștia (face un semn cu mina dar și-o retrage înapoi dîndu-și seama că e duminică și că nu sint prea mulți împrejur) mi-au trecut prin fața ochilor și chiar prin mină. Odată s-a pus problema tare de tot: „tovarăși, să completăm schimburi, ca să fie trei”. Și era greu de făcut lucrul respectiv deoarece nu prea exista la unii încredere în tineret. Eu am spus: „tinerii trebuie puși la mașinile mari!” La care cineva, nu spun cine, zice, parcă era ca a zăi, l-aud și acum: „ce faace? tinerii la mașinile mari? măi tovarășe teremii, nu crezi că ar fi cazul să...?”

— Pînă la urmă viața, cum se zice, ne-a obligat să-i acceptăm pe tinerii la mașinile mari. Desigur, unii s-au purtat ca niște, să nu zic cuvîntul, dar majoritatea au îmbrătinat aici lingă mașini.

— Credeți că există un specific muncitoresc, că există ceva care deosebește Reșița de alte orașe?

— Da, există. Există ceva special la Reșița, lucru pe care nu-l găsești nică la Timișoara și nici chiar la Hunedoara. Deși noi sintem băieții ei ca timișorenii, parcă avem o viață mai în vîzrul lumii și nu sintem așa de egoiști ca ei. Și deși sintem și noi tot niște hunedoreni, sau poate ca ei sint niște tineri, fapt e că noi findm mai bătrîni, parcă sintem mai siguri de noi și sint uneori să ne distrăm mai bine. Dar lucrul principal pe care l-am observat la noi reșițenii este că nu sintem așa de egoiști. Și uitați-vă și dvs. că e duminică și pentru că s-a pus problema să se muncească, se muncește.

— Orice fel de chemare la muncă e rodnică?

— Nu, nu. Nu orice fel de chemare. Dacă-i trănzește prin cap să strici toate duminițele oamenilor, poți să fii sigur că nu vine nici-un om. Toată problema este să-i chemi să-i aducă munca la realizarea unui obiectiv național. Să-i faci să-și aducă aminte că una e să împletești o țesătură și alta e să faci mașini, ce mai încoace și încoac, că una e să amîni realizarea unui prosop și alta e să amîni terminarea Porților de Fier.

— În legătură cu egoismul...

— Uite, tovarășe, cum se întîmplă: cei eu experiențieri săr să-i afluți în dificultate. Există la noi un spirit colectiv și la exorcism și la meciuri și la necazuri. Acum egoismul nu e numai cînd nu vrei să-l ajuți pe unul, ci și cînd nu vrei să te lasi ajutat. Și se mai întîmplă cazuri cînd unii nu vor să se lase ajutați. De fapt ce vorbim noi despre ei, treaba lor.

— Sinteiți deci mulțumit de Reșița?

— Nu sint chiar mulțumit. De exemplu, eu cred că ar trebui să se facă în orașul nostru nu numai Institutul de subingineri care s-a făcut, ci și o facultate mare care să sîdăscă tineretul nostru aici, în Reșița. Și ar mai trebui, cred eu, introdusă ceva industrie ușoară în oraș, gîsîndu-se în felul acesta locuri de muncă pentru fete, care neavînd unde lucra, nici nu vin și cînd vin, pleacă de aici de la noi. Ele merg la textile prin alte părți, în așa fel încît și băieții noștri care se califică aici pleacă după ele și se căsătoresc prin alte părți. Fetele ar îndulci orașul. Așa încît asta e o mare problemă și nu mai trebuie amînată de loc, plasarea unei industrii ușoare în Orașul Reșița.

— Ce părere aveți despre natura Reșiței?

— Trebuie făcute mai multe acțiuni în natura din jurul Reșiței. Ne trebuie mai multe lucruri frumoase, că și așa sintem destul de obosiți. Vă spun eu ceva dvs. și o să fiți de acord cu mine că nu e bine cum e: în cartierul din Lunca Birzavei nu există nici o instituție de cultură. Există numai un restaurant și o cofetărie. Cum să aduni lumea, cum s-o distrezi, cum s-o odihnești? Eu cred că trebuie să aibă toți mai multă grijă pentru viața reșițeanului, pentru sufletul lui.

Automatizarea a exclus femeile din uzină, dar nu și din familie

De vorbă cu CORNELI POPA

— Deci numai 50 de ani?

— Cum numai 50 de ani, dacă am 34 numai în slujbă?

— Ce este Reșița în comparație cu alte orașe?

— Specificul ei îl constituie acești 200 de ani de probleme mari și mici, ca și de fapte.

— Ce credeți că s-a pierdut în ultima vreme din ceea ce era bun în Reșița.

— Din cauza creșterii necesităților de producție, s-a pierdut stabilitatea muncitorului. Vreau să spun că muncitorul reșițean e toată ziua pe drum. Înainte era o familie stabilă. Mîrîndu-se numărul de muncitori și posibilitățile de muncă omul nu mai e legat de locul unde-și petrece oțt ore pe zi. El ba vine, ba pleacă, încit cultura nu are cum să-l intereseze și să-l educe. Mi se pare că în momentul nostru trebuie găsite altele formule de culturalizare. Cunoșteați dvs. că în 1937, cînd eu am venit aici, erau în Reșița vreo 3-4 cinematografe, iar acum dacă sinti vreo două în plus? Asta nu e bine! Mai ales că nici amenajările de alte naturi nu-s destule față de necesar și față de pretenții.

— Cred că ar fi foarte bine dacă v-ați spune părerea despre lucrurile care lipsesc astăzi din Reșița.

— De pildă, sistemul de transport nu e bun. Drumul cu autobuzul e lung și prost. Nu zic să se facă metrou la Reșița, dar ceva trebuie făcut în orice caz. Sculați-vă dvs. mine dimineața și duceți-vă la Găvindarii. E o inghesuială, o orbecaială, oamenii nu mai au chef de nimic. Autobuzul e prost. Vreau să spun că e vechi și stricat, merge greu. Noi, reșițenii, tot spunem asta și nu se face nimic. Ce dumnezeu?

— Dar ce s-ar putea face?

— Cum ce s-ar putea face? De la Clinica Diesel să se pună un trenuleț. Linie e, vagoane sint, numai unde spunem noi prea mult și cerem altă, poate crede cineva că n-avem nevoie și zicem numai așa...

— Ce altceva vi se pare criticabil în Reșița?

— Zic un singur cuvînt și toti reșițenii să mă înțeleagă: aprovizionarea. Ait!

— Am discutat cu citiva reșițeni despre problema femeilor.

— Zeci de mii de femei vor să vină în orașul nostru, dar n-au unde. Să se facă, domnule cumva, și să ni se dea locuri de muncă în oraș, să nu ne pustim de tot. Pemeile sint necesare ca aerul. Uite, vedeți dvs., chiar la noi în uzină erau femei, dar din cauza automatizării, nu mai sint. Automatizarea a exclus femeile din uzină, dar nu și din familie.

— Și ce e bun în Reșița?

— Faptul că există un oraș ca acesta, faptul că muncim aici împreună cu toții, că ne creștem copiii oameni cîmînți, și că fiecare dintre noi, cam toți comuniști, cu carnetul în buzunar sau fără carnet în buzunar, mai ridicăm un agregat, mai ridicăm o generație, ne facem datoria. Bun e tot ce vedeți. Și bun e și vedem și ce nu-i bun.

— Ce ați făcut dvs. în viața dvs.?

— Am trăit, am montat hidrocentrale la Pîngărați și la Roznov, ca toate cele de 24000 de megawați aici, s-au făcut. Mi-a plăcut să înțeleg lumea și mi-a plăcut să văd orașul mai frumos și oamenii trăind mai

bine. Am crescut doi copii, fata studentă la Facultatea de farmacie din Cluj și băiatul elev în cl. a XII-a. Am muncit peste săptămîna și în duminica săptămînii și cînd mă uit în urmă nu mi-e urit.

Așa cum țăranul e țăran și nu poate să sufere să fie altceva...

De vorbă cu GHEORGHE COȚA

— Există o deosebire de mentalitate între țăran și muncitor?

— Există, există dar în momentul de față începe să nu mai existe. Doar că ei lucrează la pămînt și noi la lucrurile de pe pămînt.

— Ce este Reșița, după opinia dvs.?

— Reșița e mama tuturor, a fabricilor și a construcțiilor, a felurilor și felurilor agregate. De exemplu, eu acum lucrez la un agregat naval reductor-inversor. Chiar am prima roată la mine pe mașină. E greu, dar e frumos pentru că e precis.

— De ce ați cerut insistent să reveniți în fabrică?

— Să știți dvs. că așa cum țăranul e țăran și nu poate să sufere să fie altceva, și eu sint muncitor și nu-mi place să fiu altceva.

— Ce nu are Reșița?

— Bine că s-a făcut Institutul de subinginerii. Noi am sperat să se facă și o facultate. Și nu numai o facultate tehnică. Ce n-are Reșița, n-are femei. Și puțin ar trebui să le aibă. Ar trebui doar să aibă unde lucra. O industrie ușoară sau ce s-ar mai putea. E, să zicem că te înveți și tu puțină fermă. Dar asta determină plecarea băieților. Încit nici tu fote, nici tu băieți, nu e bine. Și nici transporturile nu sint așa de bune.

— S-a discutat vreo dată această problemă cu factorii de răspundere?

E aproape tautologic să spun că mi-am pus la Reșița, problemele proprii mele meserilor, e aproape normal să răspund că dacă aș fi fost steril, mi-ar fi fost rusine în fața acelor bărbați. E aproape extraordinar să mărturisesc bucuria mea că nu doar noi observăm ce grea e munca lor, ci și ei respectau cu sfîntenie munca noastră. Eram în fața unui cuplor care trebuia străpuns. 5 bărbați izbeau ritmic ca într-un ritmul păgîn zidului dintre ei și flacăra. Priveam ca prostii efortul lor sincronizat și dintr-odată alun-gind lungă vergea metalică la pămînt, ei s-au îndepărtat de acel loc care a fost dintr-odată lăsat pradă focului. Se aflau lîngă mine ceilalți scriitori. Ca într-un gest reflex m-am repezit pe o bancă să-mi apăr fata de scintile mari ce păreau să vină spre ea. Focul s-a potolit apoi și noi ne-am ridicat ca după încetarea alarmei dintr-un bombardament. Nu-i cunoscușem și nu ne cunosuseră. Știam cite ceva unii despre alții. La un moment dat, unul dintre ei a spus:

— Ce te-ai ferit, domnule? Dumneata care ești mai mare te-ai ascuns după ceilalți care sint mai mici.

— Dar și dumneata te-ai ferit, i-am răspuns.

— Nu, nu, a zis el rîzînd, rîzînd tare, transpirat și afumat cum era. Nu, nu, eu nu m-am ferit. Eu nu m-am ascuns, eu m-am dat la o parte.

După aceea el a discutat cu ceilalți colegi și eram puțin incudat că mi-a spus ce mi-a spus. Am aflat puțin mai tîrziu că rostise o frază salvatoare pentru mine, o frază a cărei semnificație arată nu doar, cum spuneam, respectul nostru pentru ei, ci și respectul lor față de munca noastră. Am aflat că a spus: „Avea caietul ăla în mină și o scintile putea să-i prăpădească toată munca”. E vorba de lucrurile pe care le-am scris aici. Acestea se aflau în caietul de care se înduoșase acel bărbat ce risese de spaima noastră.

E vorba poate de mai mult decît acest caiet. E vorba despre încrederea lor în meserile oamenilor care nu sint la furnale. Să știți că ei ne priveau ca pe niște frați și știu că el ne iubese ca pe niște frați și încă o dată și încă o dată să știți că reșițenii trăiesc în Reșița nu dintr-o slăbiciune, nu dintr-o renunțare, ci din eroism ci din ceva mai presus decît eroismul. Să știți că el ar putea trați mai bine și mai liniștit în alte părți? Dar să știți că ei au acolo o misiune. Această misiune durează de 200 de ani. Nu este numai exercitiul industriei în viața unui popor căruia îi place plantele și exercitiul puterii în viața unui popor căruia nu-i place să fie slab. Mă întorc de aceea de la Reșița fără să mă rusnez de munca mea și cred că aceasta este sentimentul tuturor celor ce-i cunosc pe reșițeni.

Un om puternic este acela care nu-i stînjenește pe ceilalți cu felul puterii lui. Un om puternic este acela care crede în existența celorlalți.

Să știți că ei au acolo o misiune care durează de două sute de ani

7 interviuri de Adrian Păunescu

(Urmare din pag. 1)

— Sînt atent cum se joacă ei. I observ.
— Cum, dumneavoastră, om în toată firea, urmăriți toate lucrurile astea mici?
— Al de capul meu! Păi cum să nu le urmăresc, domnule? Ce sînt copiii lui muti? Sînt copiii mei. Ba să mă vedeți, cum mă uit eu la ei, cum se joacă ei cu sîringuța.

— Ce ați visat să faceți în viață?
— Eu am visat, la viața mea, să fac construcții navale. Mai am și acum în mine tristețea asta, că n-am făcut construcții navale.

— Ca amator de jocuri cu pelucla, ce filme v-au plăcut?
— Filme frumoase și bune, în care să înveți cum adică poți să fii mai bun. Și mi-au plăcut filmele despre trecutul nostru național, deoarece ele mi-au trezit mîndria de a fi pămîntean și deoarece în ele se arată că noi nu putem fi călcați în picioare.

— Ce cărți vă plac?
— Îmi place Sadoveanu, îmi place Diderot. Și-mi plac foarte mult Rebreanu și Marin Preda. În cartea „Morometii”, acest om pune niște probleme actuale de viață și anume cum să faci să afli ce gîndește țărănul.

— Care e cel mai frumos loc din țara noastră?
— Eu consider cel mai frumos loc din țara noastră locul unde mi-ar place să am eu o casă, undeva pe Valea Prahovei, deși nici Valea Oltului n-ar fi rea. Poate altora să le placă prin alte părți, dar mie îmi place acolo, că noi cei din Reșița avem nevoie de aer. Casa mi-aș face-o la Herculane. Am văzut eu un loc.

— Ce îi învățați pe copiii dvs.?
— Să fie oameni serioși, Minciuna n-are niciodată picioare prea lungi. Le are ea lungi, dar nu prea lungi. Eu nu știu să-i învăț prea multe, că nici eu nu știu multe, dar îi învăț să muncească și să-și câștige cinstitul pline, să-și dea greu cuvîntul și să-și lîină și să lucreze în societate, chiar dacă nu le place cel mai mult locul unde lucrează, să lucreze și să-și facă datoria.

— Am impresia că și dvs. ați fi dorit mai mult de viață.
— Da. Aș fi dorit mai mult. Da, asta nu înseamnă că nu muncesc cît pot și mai mult decît pot, aici unde muncesc. Eu am învățat la mine la Cerătu și pe oriunde am umblat că și în muncă și în restul zilei, fără caracter nu există nimic și nici n-are rost să-ți trăiești viața. Să fii lingă sau mai știu eu ce, asta înseamnă să n-ai fiu. Mie mi-au plăcut mai mult alte meserii, dar dacă m-am apucat s-o fac p-asta, pe-asta o fac. Viitorul pe care mi-l am dorit mie, mă căznesc și eu să li-l dau copiilor mei.

Omul te mai iartă dacă ești laș, dar agregatul nu.

De vorbă cu PETRU SÎRSCOEA

— Faceți-vă, vă rog, o sumară autobiografie.
— Am 38 de ani, sînt maistrul principal la furnale, sînt reșițean și lucrez aici de la vîrsta de 14 ani. Deci din anul 1949.

— Ce a fost tatăl dvs.?
— Muncitor lăcătuș la uzina de construcții de mașini din Reșița.
— Aveți copii?
— Am un băiat de 4 ani. Am fost un om nenorocit, pînă în 1967, cînd nevastă-mea a putut să aibă copilul pe care-l avem și-acum. Mare nenorocire este să n-ai un copil, și cînd nu-l dorești și cînd îl dorești.

— Vă place meseria pe care o faceți?
— Îmi place pentru că e grea și plăcută.
— Ce citiți?
— Mă plimb cu cel mic, citesc cărți de istorie, pe Sadoveanu și pe Rebreanu. Mai fac și excursii. Îmi plac cel mai mult Predealul și Poiana Brașov, poate ați și observat că nouă, reșițenilor, ne plac localitățile de munte cu aer curat. La anul vreau să merg și în Moldova.

— Vă place să beți?
— Să beau? De ce nu! Dar una e să bei și alta e să te îmbeți. O bere și-un coniac e tot ce poate fi mai bun la obsoală. Cel care bea nu e om, dar cel care bea trebuie să fie și om. Sucezi-mă, că poate dvs. nu beți. Cînd

beau, îmi place să ascult și muzică. Muzică ușoară și mai ales populară. Iar, cînd aud operetă, îmi vine să-mi pun mîinile la urechi.

— Care sînt cele mai mari necazuri pe care le-ați avut în viață?
— Cel mai mare a fost odată la furnalul nr. 2 cînd a avut loc o perforare și eu care văzusem, am luat măsurile, dar era ceva inevitabil.

— Chiar inevitabil?
— Chiar inevitabil. L-am oprit, vorbesc de furnal, în așa fel încît să nu se întîmple o catastrofă mai mare, dar am acceptat cu toții catastrofa aceea inevitabilă. Am acceptat, vreau să zic, să fie mai mică, dar n-am putut-o evita.

— Ați avut momente de lașitate în viața dvs.?
— Nu cred. Aici la furnale nu prea merge cu lașitatea. Aici nu prea merge dacă ești laș. Omul te mai iartă dacă ești laș, dar agregatul nu.

— Ați crescut mulți furnaliști?
— Am crescut mulți. Unii dintre ei sînt maistri și șefi de echipă. Unii au și plecat. O parte — că nu le plăcea — alții, din lașitate, că și-au dat seama că focul e mai puternic decît ei.

— Cum ați dovedit dvs., în cîteva cuvinte, că e mai bine azi decît ieri?
— În primul rînd, însăși munca diferă, prin faptul că e mai automatizată. În al doilea rînd, deoarece a crescut libertatea de a crea și de a face. În al treilea rînd că astăzi avem siguranța zilei de mîine. Dar cel mai important lucru e că și n-a dat voie, sau că noi am obținut chestia asta, să ne gîndim la ziua noastră de mîine.

Industrializare fără o plantă mie nu-mi place

De vorbă cu AUREL BĂDESCU

— De ce nu v-ați întors în satul dvs., Vîlcele, din Argeș, după ce-ați venit aici?
— Nu m-am mai întors deoarece îmi făcusem familie și apartament. Dar poate cînd o să mai am cinci ani de viață...

— Da! de unde veți ști cînd veți mai avea cinci ani de viață.
— Dacă am reușit eu să aflu cîți ani am trăit pînă acum, și anume 48, cum dracu' să nu-mi dau seama cînd n-o să mai am decît 5 ani de trăit? Și, cum vă povesteam, cînd o să mai am 5 ani de viață, dacă o să reușesc s-o conving pe nevastă-mea să nu mergem la Timișoara unde-i place ei, ci la Curtea de Argeș, sau pe lângă Curtea de Argeș, unde-mi place mie, am să stau ca un pașă în mijlocul naturii.

— Ce meserii ați mai avut?
— Înainte de asta pe care o practic, am fost trimis responsabil administrativ la o fabrică de pline. Și-mi era o frică, mamă doamne ce frică mi-era! Groaza mea mai

mare a fost și rămîne administrativul. Unchiul ăsta al meu, de care n-am apucat să vă vorbesc, văzîndu-mă cum mă perplecesc asupra treburilor administrative, că fiindcă nu mai puteam, m-a adus aici la oțelărie. Adică nu aici, acolo, deoarece acum ne aflăm în restaurant. Și la restaurant m-am dus singur, nu m-a dus nici un unchi.

— Cum vi se pare meseria dvs.?
— Nu știu ce tot spun unii-că ar fi o meserie imposibilă. Nu-i adevărat. Focul n-are nimic cu noi. Scintele care-i mîncă pe alții parcă pe noi nu ne mîncă. Ne mai ciupec. Dar frighe ea urzică! De pildă socru-meu, care e forțor, la început mă cam ferea de flăcări. Însă eu n-aveam nevoie fiindcă noi aveam în satul nostru elemente, muncitorească fierar și eu știam să suflu în foale, cînd se înroșea cercul și se încălzea potcoava.

— Unde locuiți?
— Stau dincolo de Driglovăț și este acolo un deaalt nemaipomenit de frumos. Mă duc o oră pe zi cu fata la plimbare. Mai o mură, mai și-un burete, uite-așa îmi petrec timpul liber. Nu mai uităm și pe la filme. Nu mi-au plăcut filmele de boi.

— Alea cu bătaii multe. Filmele cu cov-boi (în transcriere pretențioasă cov-boy — n.n.).
— De ce nu v-au plăcut?
— Dacă ar fi numai la cinema, aș mai zice. Dar cum sînt și la televizor, n-ai cum să-ți copiii de o parte. Și ei se uită și se învață așa. Vrem să creștem o generație sănătoasă.

— Vreți adică să nu aveți prea multe griji. Vreți adică să fiți liniștiți cînd sînteți acasă și să nu vă tîneți tot timpul de copii.
— Nu. Nu așa. N-am zis eu asta. Da' nu merge tot timpul cu pistoale.

— Dar ce, cu uitate merge? Nu cumva și jocul de a cuțite și molsipitor, mai ales că în fiecare casă se găsește cîte un cuțit?
— Eu, dupe partea mea, am acasă cuțite bontoaage, să nu se întepie nevastă-mea. Pistoale, vă spun sincer, n-am. Dar cuțitele la noi acasă nici nu taie. În fond, și la urma urmei, ce să fac eu cu cuțite ascuțite? Ce să tai cu ele?

— Spuneți-ne un moment greu al vieții dvs.!
— În timpul războiului, am fost rănit pe teritoriul Ungariei și am stat în spital 4 luni. M-au pușcat prin bazin, grav de tot. Greu a fost, fiindcă am simțit-o pe pielea mea. Știam eu că e datorie, dar mă durea și blestemam. Și-am mai avut, și-n restul vieții ăleilalte, ore șau jumătăți de ore de nervi și greutate. Dar, în schimb, cea mai mare bucurie a vieții mele a fost copilul meu.

— Vă recunoașteți vreun moment de lașitate?
— Nu-mi recunosc nici un moment de lașitate. Timiditate, da! Și mai recunosc c-am fost odată cu nevastă-mea să iau un pachet de la niște rude, și de unde dracu' s-o fi întimplat un ciine pe-acolo — și cu un hămăit urit, — care-a mai sărit și dintr-odată! Eu, repede, iști afară din curte! Trăgînd și ușa după mine, nevastă-mea a rămas înăuntru cu ciinele. Au ieșit rudele, au potolit ciinele, nevastă-mea ridea de mine, iar eu explicam că am fugit de teamă să nu-mi rupă ciinele hainele de militar, că ăla era serviciul meu atunci, de militar.

— Vă recunosc cumva colegii dvs. vreun moment de curaj?
— Într-o zi, am observat pe un muncitor Miloș Boldovină, în apă. Ce face ăla acolo în apă? mi-am zis. Trebuie că face baie! Dar de ce stă așa mult cu capul înăuntru? Și pun mîna și-l trag afară. „Ce e mă cu tine?” Și-l întorc cu fața la mine. El mai mult mort decît viu. Bă! Scol' bă! Și l-am scut încoale și-nocace, pînă l-am trezit. Și știți ce se întîmplase? Se rupuse izolația și apa curentă. Înci, el ar fi murit, dacă n-aș fi venit eu să-l salvez. E drept că l-am salvat cam fără să-mi dau seama și că am avut și noroc că eram uscat, că altfel ne dădeam amîndoi cu capul de curentul electric.

— Cum se uită acest om la dvs. azi?
— Cum să se uite? Se uită ca un om care și-acuma trăiește.
— Pe ce drum ați lua-o dacă v-ați afla din nou în fața vieții?
— Cel mai mult, aș vrea să ajung la mine acasă, în comună, și s-o ridic, fiindcă am cam părăsit-o cu toții. S-a cam dus satul nostru. Copilăria mea mă urmărește. Tîm mînt cum am venit cu geamantanul aproape gol și mă uit; că acum am casă în Reșița. Unora le place să cumpere mașini, mie mi-a plăcut să am o casă. Așa sînt eu. Îmi place să stau pe loc.

— Ce marcă are casa dvs.?
— Cine? Casa? A, casa! ? Am o casă marca Bădescu.

— În ce constă marca Bădescu?
— Marca Bădescu este o casă cumpărată și înmădită. Fac ce vreau, mă confortez cum pot. Stau în casa mea cu nevasta mea și lucrul care mă enervează cel mai mult, e că nici n-am timp să ne certăm. Și de făcut m-ăș face țărăn cooperator, ceea ce și am; trei cuburi de cîneș și 10 cuburi de floarea-soarelui pe lângă casă. Industrializarea e bună, e foarte bună, aș putea să zic. Că fiindcă altfel nu poți fi puternic și independent. Dar industrializarea fără o plantă mie nu-mi place.

— Ce ați făcut mai important dvs.?
— Podul Giurgeni, Vadul Oii e marca Reșița. Uite, pe spinarea mea și-a lui Anatolie Ciobanu și-a altor tovarăși trec mașinile spre Marea Neagră. Șeful secției noastre a fost în concediu chiar azi și-a trecut pe pod. Tocmai vorbeam: ale dracu' spinării mai avem și noi. Nu că am colaborat, noi sîntem cei care am făcut podul ăsta. Oțelul ăsta.

— Care e legea de bază a oțelului?
— Oțelul nu-l bun dacă n-are zgură. Dacă observați un oțel fără zgură, să vă puneți probleme.

— Care e rîul cel mare al Reșiței?
— Puținătatea femeilor. Acum încă mai sînt. Dar prin '47 trebuia să umbli cu lupa și cu binocul ca să găsești o femeie. Încă nu li s-a găsit o soluție de viață și de activitate femeelor în Reșița. Dar ele au venit aici, pentru că oțelării sînt oameni grozavi. Închipuți-vă că se duc acasă cu 40' în corp. Și au toți cîte 3-4 copii, tocmai de căldura asta atît de mare.

— Ați mai dori să notăm ceva?
— Aș dori să mă lăsați să termin fraza despre oțel. Așaaa! Un oțel fără zgură e un oțel murdar. Să știți minte că asta înseamnă că oțelul acela are zgură înăuntru.

Nu ne place vara

De vorbă cu ANATOLIE CIOBANU

Stă masiv lingă noi în timp ce vorbim și n-are absolut nici un chef de vorbă. Pare și timid și pare că și disprețuiește cuvintele. Mai tîrziu aveam să fiu surprins să aflu că-i place să scrie articole la ziare. Schimbăm locurile cu Aurel Bădescu și ne aflăm acum față în față.

— Vă răspund întîi la ce l-ați întrebare pe tovarășu Bădescu. Am 34 de ani și meseria de oțelari mi s-a părut foarte grea. Îmi părea rău la început că am ajuns la Reșița. M-am învățat cu greu și din '66 sînt membru de partid. Iar din 1965 am devenit maistrul oțelari.

— Doctor honoris causa, completează rîzînd Aurel Bădescu.
— Am trei copii, după ideea că tot oțelaru

trebuie să fie plin de copii. Pe nevastă-mea am cunoscut-o, deoarece lucram vizavi de ea. Acum îmi place meseria și nu regret că sînt oțelar decît cînd fac prost un lucru. Sînt și secretar al organizației de bază din schimbul trei. L-ați întrebare pe dumnealui despre lașitate. Vă răspund și eu că lașitate e prea greu spus. Lașitate nu. Nu se poate la noi. Și de pildă, ce lașitate ar putea să aibă un oțelar?

— Să asiste la o nedreptate și să nu spună nimic.
— Păi pe mine mă puteți acuza de așa ceva?

— Are o vorbă Ciobanu — zice din nou Aurel Bădescu — „să nu semnezi sancțiunea, tovarășe, pînă nu mă consulți!”
— Practic, la noi se lucrează continuu. La noi nu există zi fără oțel. Lucrurile merg bine. Dar prin 1966 lucrurile mergeau prost, la un moment dat, pentru că în momentul tehnologic de turnare s-a introdus o tehnologie nouă fără ca noi să știm. Se făcuse un nou model de orificii, fără să se schimbe și profilul cărmăzilor. A existat deci o discordanță între orificii care erau mai mici și cărmăzii care erau mai mari. Într-o săptămînă au fost patru cazuri de deschidere a cuptoarelor. Se perfora cuptorul și curgea oțelul afară. S-a luat imediat măsura de a se desface contractul de muncă al șefilor de echipă. Atunci eu am spus în consfătuirea de producție, că nu e bine. M-am ridicat și am spus: „De ce să o pătească oamenii? Întîi trebuie să cercetăm”. N-a trecut mult și comisia de avarii a stabilit că era o eroare a serviciului tehnic care nu modificase cărmăzile. Oamenii au rămas la locurile lor, unde sînt și azi.

— V-a fost frică să spuneți adevărul?
— Dar de ce să-mi fie frică? Ce putea să mi se întîmple? Eu am meseria mea și dacă sînt cinstit și sînt cinstit, nu mi-e frică de nimic. Eu consider decît că asta a fost un act de curaj al meu.

— Și cînd v-a fost foarte frică?
— Cea mai mare frică am tras-o acum un an sau doi. Turnam în hala mare a traverselor de trei tone. Căldarea nu mai închidea. Cu toate că un om de-al nostru stătea special să nu pătrundă nimeni în locul primejdos, doi lăcătuși cu un tub de oxigen au pătruns în zonă și-o tîndăleau pe-acolo de nu mai știa capul lor de picioarele lor. În clipa cînd și-au dat seama de pericol, au lăsat tubul și-au fugit. Asta ne mai trebuia! Un tub de oxigen în fierbințeala a mai mare!

— Ce se putea întîmpla?
— Mai nimic! O explozie care să distrugă garnitura, oamenii și ce se mai găsea pe-acolo. Mai erau cîteva secunde și se prăbușea totul. Atunci am hotărît că trebuie să cobor și să iau tubul. Cînd am pus mîna pe el, parcă am pus-o pe o sobă încinsă. Se infierbîntase. L-am cărat după o căldare. În timp ce-l duceam, îmi ziceam: „ori face ăsta explozie, ori mă arde ăla cu jetul!”

— Cine era ăla?
— Turnătorul șef, adică Aurel Bădescu. Dar am scăpat viu.

— Vă place meseria?
— Tot oțelari m-ăș face. Oțelăria e casa și masa mea. De fapt la oțelărie mîncîm cînd al timp, cam între două șarje. Uneori mă întorc cu mîncarea împachetată înapoi în casă. În legătură cu mîncarea: să știți că oțelarul numai cu marmeladă nu face nimic. Îi trebuie pită și slăniță. Să curățe el lopata bine-bine de tot și să pună slănița crestată pe ea și s-o frigă. Dar uneori n-avem nici timp și nici suflete de așa ceva, deoarece e greu și avem multe încurcături în muncă. Oriunde tînde-ă la, la masă, la un pahar de vin, ori în avion ori pe oriunde tot timpul te gîndești ce e ACOLU. De oțelărie te-apucă într-o zi cînd ești tînr și te lași într-o zi cînd ești bătrîn. În orice clipă se poate întîmpla ceva la oțelărie. Și e o răspundere mare pe care o simți și tu, mai ales cînd lași căldările pregătite pentru schimbul următor. Am fost odată cu Aurel Bădescu în mijlocul naturii...

— Că mie-mi place natura — completează Aurel Bădescu — îmi place mai ales să merg prin ea, prin interiorul ei, mai ales că și eu și nevasta și fata sîntem născuți în luna lui mai.

— De ce m-ai întrerupt, domne?
— Spuneți-mi în ce măsură faptul că oamenii muncesc bine, se simte în nivelul lor de viață?

— Păi se simte. Atîta că e ceartă la rebut. În ultima vreme se simte. Cînd muncеști bine, cîștiți mai bine. Se simte la bani și pîinea e mai albă.

— Cînd e cel mai bine pentru oțelari?
— Primăvara și toamna, pentru că vara pe oameni îi apucă boala odihnei.

— Și știți domne ce facem noi cînd mergem în excursie — întrebă Aurel Bădescu. Noi stăm de o parte și ne odihnim. Sau ne uităm la nevaste. A lui știe nemțește. A mea știe nemtește. Încep să găvăresc.

— Uite, potîm! Răspunde dumneata!
— Eu, prin unele ședințe, continuă Aurel Bădescu, mai zic: „să se mai ducă și tovarășii directori în concediu în luna lui ianuarie, să ne lase și pe noi muncitorii să ne chinuim la mare în iulie-august”. Sau or crede că ne e nouă destul de cald la cupatoare?

— Să știți că mte îmi place foarte mult literatura. Îmi place Zaharia Stancu și-l citesc foarte mult pe Eugen Barbu. Am citit și pe

(Continuare în pagina 7-a)

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

REDACTIA :

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 10, tel: 18 33 99

ABONAMENTELE :

3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCIINTEI”

Prezentarea grafică : Mircea Popescu

Paginător : Nicolae Ioni